

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 13, Issue: 3, June 2021

www.historystudies.net

KIBRIS'IN TÜRKİYE İÇİN MİLLÎ BİR DAVA OLMASINDA SEDAT SİMAVİ'NİN ROLÜ

Sedat Simavi's Role in National Becoming a case for Cyprus to Turkey

Doç. Dr. Sevilay Özer- Ramazan Baş

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

sozer@mehmetakif.edu.tr - benramazanbas@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1319-2406 & 0000-0002-7425-9707

HISTORY

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 16.03.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 22.05.2021
DOI Number : 10.9737/hist.2021.1021

Atıf- Citation:

Sevilay Özer- Ramazan Baş, "Kıbrıs'ın Türkiye İçin Millî Bir Dava Olmasında Sedat Simavi'nin Rolü", *History Studies*, 13/3, June 2021, s. 963-985.

KIBRIS'IN TÜRKİYE İÇİN MİLLÎ BİR DAVA OLMASINDA SEDAT SİMAVİ'NİN ROLÜ

Sedat Simavi's Role in National Becoming a case for Cyprus to Turkey

Doç. Dr. Sevilay Özer- Ramazan Baş

Öz

Bu araştırmanın temel amacı Kıbrıs'ın Türkiye için millî bir dava haline dönüşmesinde, Sedat Simavi'nin rolünü irdelemektir. Türk basın tarihinin önde gelen isimlerinden Sedat Simavi 1 Mayıs 1948'de Hürriyet gazetesini kurup, vefat ettiği 11 Aralık 1953'e kadar Kıbrıs Adası ile yakından ilgilenmiş, Ada'nın Türkiye'ye ait olduğunu iddia etmiştir. Oysa o yıllarda Türk Dışişleri Kıbrıs konusunda çeşitli sebeplerden dolayı sessizdir. Dönemin Dışişleri Bakanları hem Necmettin Sadak hem Fuad Köprülü aynı şekilde; "Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesi yoktur" açıklamasını yapmışlardır. Fakat Türk kamuoyu, resmi organlar gibi Kıbrıs konusunda sessiz kalmamış, giderek artan bir şekilde Kıbrıs'ın Türk olduğunu savunmuştur. İşte bu durumun en önde gelen ismi Hürriyet Gazetesi aracılığı ile Sedat Simavi olmuştur. Vefatından birkaç ay önce Kıbrıs ile ilgili yazıları nedeniyle dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ile mahkemelik olmuştur. Mahkeme sürecinde hasta olan Simavi'nin hastalığı iyice ilerlemiş ve mahkeme sürecinde vefat etmiştir. Kıbrıs meselesini hem oğullarına hem de Hürriyet gazetesine vasiyet olarak bırakmıştır. Sonuçta Simavi Türkler için Kıbrıs'ın millî bir dava olmasında sembol isimlerden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sedat Simavi, Kıbrıs, Hürriyet Gazetesi, Türkiye, Yunanistan.

Abstract

The main objective of this research in Cyprus for Turkey's transformation into a national case, to examine the role Sedat Simavi. Turkish press history of the leading names Sedat Simavi, set up the Hurriyet newspaper on May 1, 1948, until he died on December 11, 1953 has been closely involved with the island of Cyprus, the island was claimed that belong to Turkey. However, in those years, Turkish Foreign Affairs was silent on the Cyprus issue for various reasons. The Foreign Ministers of the period were both Necmettin Sadak and Fuad Köprülü in the same way; "Turkey's Cyprus there is no issue" they explained. However, Turkish public opinion did not remain silent about Cyprus like official bodies, and increasingly defended that Cyprus is Turkish. Sedat Simavi, through the Hürriyet Newspaper, was the foremost name in this situation. A few months before his death, he was on trial with the then Minister of Foreign Affairs, Fuad Köprülü, due to his writings on Cyprus. The illness of Simavi, who was sick during the court process, progressed and passed away during the court process. He left the Cyprus issue as a testament to both his sons and the Hürriyet newspaper. As a result, Simavi has been one of the symbolic names in making Cyprus a national cause for the Turks.

Keywords: Sedat Simavi, Cyprus, Hürriyet Newspaper, Turkey, Greece.

Giriş

Kıbrıs Adası Asya, Afrika, Avrupa kıtalarının tam ortasında olmasının verdiği stratejik konumu nedeniyle tarihin her döneminde ilgi odağı olmuştur.¹ 16. Yüzyıl itibarı ile Osmanlı toprakları arasında kalan Ada'nın Venediklilerin elinden alınması Türkler için zorunlu olmuştur. Nihayetinde Ada'yı Osmanlı Devleti 4 Ağustos 1571'de yaklaşık bir yıl süren kuşatmadan sonra, Venediklilerden teslim aldı.² Osmanlı Ada'yı teslim aldığı zaman Ada'da Katolik mezhebi etkiliydi. Ortodokslar Katoliklerin büyük baskısı altında, özgürlükten yoksundu. Erol Manisalı'ya göre; "Türklerin adayı alışlarında en çok Ortodokslar sevinmişlerdi."³ Çünkü Katolik Venedikliler Ortodokslara baskı yaparak kendileri gibi Katolik yapmaya çalışıyordu. Ada'nın Osmanlı'nın eline geçmesi ile bu baskı kalktı. Sürgündeki Başpiskopos geri getirildi ve kendisine birçok yetki verildi.⁴

Kıbrıs üç asır Osmanlı egemenliğinde kaldıktan sonra 1878'de bir antlaşma ile mülkiyet hakkı Osmanlı'da kalmak üzere İngiltere'ye devredildi. Antlaşmayı Osmanlı adına imzalayan Hariciye Nâzırı Saffet Esad Mehmed Paşa'dır.⁵ Tesadüftür ki Saffet Paşa Sedat Simavi'nin annesinin dedesidir.⁶ Aslında antlaşma Saffet Paşa göreve gelmeden önce alınmış bir karardır. Antlaşmaya karşı çıkmasına rağmen sonunda rıza gösterdi. Yine Saffet Paşa getirdiği ağır hükümlerinden ötürü Ayastefanos Antlaşmasını gözyaşları içinde imzaladığı da bilinir.⁷

1914 yılında Osmanlı, İttifak güçlerinin yanında Birinci Dünya Savaşına girince Ada İngiltere tarafından ilhak edildi.⁸ Türkiye Lozan Antlaşması ile de Kıbrıs'taki İngiliz egemenliğini kabul etti.⁹ Kıbrıs 1925 yılında krallık kolonisine bağlandı.¹⁰

1920'lerde Ada'da yaklaşık 310 bin Kıbrıslı Rum'a karşılık 60 bin kadar Kıbrıslı Türk vardı.¹¹ Türk nüfusu Ada nüfusunun yaklaşık %20'sini oluşturuyordu. Oysa Ada İngiliz yönetimine geçtiği sıralarda nüfusun %44'ü Türk'tü. Mülkiyette ise Vakıflar İdaresinin mülkü olan arazilerle birlikte, Türklerin payı %50'nin üzerindedir. Ancak İngiliz yönetimi altında Ada'da Türk kimliğinin silinmesi konusunda sistematik bir süreç yürütüldü. Birinci Dünya Savaşı sırasında 1917'de bir "Krallık Emri" yayınlandı. Buna göre Osmanlı vatandaşı olanların İngiliz vatandaşlığına geçebilecekleri izni çıktı. Savaş sırasında Türkler zaten Osmanlı vatandaşı oldukları için sıkıntılı bir süreç geçiriyordu. Lozan Antlaşması ile de İngiliz veya Türk vatandaşlıklarından birini seçmeleri önerildi. Sonuçta Türk vatandaşlığını seçenler Türkiye'ye göç etmeye başladı. Bu göç yıllarca sürdü.¹²

¹ Ulvi Keser, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 2, S. 3, 2006, s. 115.

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. 3, Kısım 1, TTK Yayınları, Ankara 2009, s. 19.

³ Erol Manisalı, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Yeni Gün Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 13.

⁴ Hikmet Bil, *Kıbrıs Olayı ve İcyüzü*, İtimat Kitabevi, İstanbul 1976, s. 40-42.

⁵ Serdar Sakın – Sabit Dokuyan, *Kıbrıs ve 6-7 Eylül Olayları (Menderes ve Zorlu'nun Tarihi Sınanı)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 22- 23.

⁶ Muzaffer Gökman, *Sedat Simavi Hayatı ve Eserleri*, Apa Basımevi, İstanbul 1970, s. 1.

⁷ Azmi Özcan, "Saffet Mehmed Esad Paşa", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. XXXV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s. 468- 469.

⁸ Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev: Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997, s. 132.

⁹ Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk- Yunan İlişkileri (1821- 1993)*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1993, s. 54.

¹⁰ Clogg, *age*, s. 132.

¹¹ Clogg, *age*, s. 133; Ada'daki nüfus Kıbrıs Milletvekili Necati Özkan tarafından 4 Mayıs 1936'da Türkiye Hariciye Vekâletine gönderilen bir raporda şu şekildedir: Rum: 300 bin, Türk: 65 bin, Ermeni: 4 bin. Bkz. BCA (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi), Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 886. 14.

¹² Manisalı, *age*, s. 15-16. Manisalı'ya göre; 2000 yılı itibarıyla, Türkiye'de 235.000, İngiltere'de 120.000, Avustralya'da 40.000, Amerika ve Kanada'da 17.000 Kıbrıslı Türk bulunmaktadır. Bkz. Manisalı, *age*, s. 16.

Ada'da iki toplum güçlerini birleştirip antikolonyalist mücadele yapamamıştır.¹³ Bunun nedeni Rumların Enosis¹⁴ isteğidir. Gerçek şu ki Rum-Yunan ikilisinin hayali hep Enosis olmuştur. Oysa Kıbrıs tarihin hiçbir döneminde Yunan idaresine girmemiştir.¹⁵ Dolayısıyla Türklerin İngiliz bağımlılığından kurtulup Yunan bağımlılığına geçmek gibi bir isteği olamazdı. Örneğin 1931 yılında Rumların İngiliz yönetimine karşı çıkardığı isyana Türkler katılmadı.¹⁶ Oysa isyan sonrası alınan tedbirlerle Türkler de cezalandırıldı.¹⁷ Ada'da 1931'deki isyandan sonra başlayan bu sert İngiliz idaresi, İkinci Dünya Harbi'nin sonuna kadar devam etti. Öyle ki halkın yönetime neredeyse hiç katkı sağlamasına izin verilmedi.¹⁸ Her şey İngiliz valinin tekelindeydi.¹⁹

Türkiye tek parti döneminde Kıbrıs ile siyasal açıdan ilgili gibi görünmese de esasında Ada'daki Türklerle ilgilenmeye devam etti.²⁰ Onların durumlarını yakından takip etti. Kıbrıs Türk toplumu da Türkiye'deki inkılaplara bağlıydı.²¹ Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsediler ve ilginçtir Kıbrıs'ta kendi kendilerine uygulamaya çalıştılar.²²

Mustafa Kemal Kıbrıs'ın önemini farkındaydı. Bu duruma şu sözleri örnek gösterilebilir; “Efendiler, Kıbrıs'a dikkat ediniz. Kıbrıs düşman işgalinde olduğu sürece Anadolu'yu savunamazsınız”²³ Mustafa Kemal dönem itibarı ile yapılacak en mantıklı işin Ada'daki Türk kimliğini korumak olduğu düşüncesindeydi. Çünkü Ada'da Türklük eriyip yok olma tehlikesi ile karşı karşıyaydı. Zaten Ada'nın İngilizlere devredildiği 1878'den beri Türk nüfus ve Türk mülkiyeti oransal olarak azalıyordu. Ancak Hatay için Fransızlarla mücadele edilen bir ortamda, karşı cepheye bir de İngiltere'nin alınması mantıksız olurdu. Bu nedenle Mustafa Kemal Kıbrıs ile İngilizleri işkillendirmeden alt perdeden ilgilenmiştir.²⁴

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde kolonyalizmin artık dünyada kalkacağı belli olmuştu. Bu durum karşısında Türk kamuoyu da Kıbrıs'ın geleceğini merak ediyordu. Ancak özellikle

¹³ Şenol Koray Sakınmaz, *Kıbrıs Tüneli*, C. 1, Akademi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 74.

¹⁴ “Grek dilindeki Henosis sözcüğü Yunan dilinde Enosis sözcüğü biçimine dönüşmüştür. Henosis veya Enosis sözcüğü; birlik, bütünlük, birleştirme, birleştirmeye, ilhak, katma, ekleme, bağlama, iltihak, katılma, anlamında bir sözcüktür. Latince: Unitas, İngilizce: Unite, Unity sözcükleri gibi.” Bkz. Metin Erksan, *Mare Nostrum Bizim Deniz Yunan Sorunu*, Hil Yayın, İstanbul 1999, s. 37.

¹⁵ Vehbi Zeki Serter, “Kıbrıs'ta 15 Temmuz 1974'te Düzenlenen Rum-Yunan Askeri Darbesi ve Mutlu Barış Harekâtı'nın Başlaması (20 Temmuz 1974)”, *Üçüncü Askeri Tarih Semineri*, Gnkur. Basımevi, Ankara 1986, s. 359.

¹⁶ BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 886. 18; BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 886. 19.

¹⁷ Örneğin, Mustafa Kemal'in resminin asılması, okul ve camilere Türk bayrağı çekilmesi, 29 Ekim ve 19 Mayıs kutlamaları yasaklanmıştır. Türkiye'den kitap gelmesi yasaklanmış veya gelen kitaplardan Mustafa Kemal ve Türk bayrağı resimleri çıkartılmıştır. Ayrıca Türk nüfus göçe zorlanmıştır. Bkz. Oğuz Kalelioğlu, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2009, s. 151. Türkiye'nin Kıbrıs Konsolosluğundan Hariciye Vekâletine gönderilen bir rapora göre; İngiliz Hükümeti resmen Türk adını kullanmayı yasaklamıştır. Resmî belgede şöyle demektedir; “Kıbrıs Türklerinin Mahalli Hükümetten gördükleri en büyük tazyik milliyetlerinin tanınmaması ve millî kültürlerini yaşatacak vasıtalarından birer birer mahrum edilmeleridir. Buradaki soydaşlarımız Hükümetçe Türk değil İslâm cemaati olarak tanınmıştır.” Bkz. BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu: 124. 886. 14.

¹⁸ Sadece 1933'te kurulan bir Danışma Meclisi vardı. Bu Meclis'in tavsiyelerini Vali dinleyip dinlememekte serbestti. Bkz. Bil, *age*, s. 59.

¹⁹ Bil, *age*, s. 59.

²⁰ Sakınmaz, *age*, s. 74.

²¹ BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu: 124. 887. 03.

²² Atatürk ilke ve inkılaplarının Kıbrıs'ta uygulanması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kalelioğlu, *age*, s. 153- 185.

²³ H. Fikret Alasya, “Tarihi Perspektiften Kıbrıs Meselesi”, *Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu (Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 8-9 Mart 1990)*, TTK Basımevi, Ankara 1995, s. 232.

²⁴ Mustafa Kemal'in Kıbrıs ile ilgilendiğine bir örnek vermek gerekirse, şu örnek verilebilir; Mustafa Kemal Ada'daki Türklüğün yaşaması için bir Türkçe gazete çıkarmanın gerekli olduğunu düşünmüş, bunun için Mehmet Remzi (Okan) Bey'i görevlendirmiştir. Mehmet Remzi Bey 1920'den 1941 yılına kadar *Söz* adlı Türkçe gazeteyi yayımlamıştır. Mustafa Kemal bu gazeteye her ay maddi destek olmuştur. Mustafa Kemal Hatay için Fransızlarla mücadele edilen bir ortamda Akdeniz'in hâkimi İngilizleri de karşısına almamak için Kıbrıs ile ilgili sözleri ve görüşleri çok bilinmez. Bu konu hakkında daha geniş bilgi için, bkz. Bil, *age*, s. 97- 100.

1950 sonrası Türk Hükümetlerinin temel dış politika hedefi, Batı ile ittifak yaparak güvenliğini sağlayıp, Soğuk Savaşın koşullarına uymaktı. Bu nedenden dolayı Türkiye İngiltere ile sorun istemiyordu.²⁵ Öte yandan savaş sonrası Yunanistan ve İngiltere'nin kazanan tarafta olması, Rumlar ve Yunanistan açısından bir rahatlama sağlamıştı. Üstelik 1947 yılında Oniki Ada, İtalyanlardan alınıp Yunanistan'a verilmişti. ABD'den yardım beklentileri, devam eden Türkiye, SSCB tehdidi nedeniyle bu karara tepki gösterememişti.²⁶ Benzer durumun Kıbrıs'ta da yaşanacağı düşüncesine sahip Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan Enosis'e çok yaklaştıkları düşüncesindedirler. Özellikle 1946-1949 yılları arası yaşanan Yunan İç Savaşının sona ermesi sonrası Yunanistan'ın Kıbrıs için Enosis isteği artacaktır. Üstelik Türkiye Hükümeti de Kıbrıs konusunda sessizdir. Ancak Türk kamuoyunda Simavi Kıbrıs'ın Türk olduğunu kendisine mesele haline getirecek ve bu görüşü ile ilgili bir kamuoyu oluşturacak, Türk devlet adamlarını harekete geçirmek için Hürriyet gazetesini kurduğu 1 Mayıs 1948'den vefat ettiği 11 Aralık 1953'e kadar mücadele edecektir.

1. Sedat Simavi

Türk basın tarihinin en önemli isimlerinden biri olan Sedat Simavi'nin ismi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, cadde, okul gibi yerlere verilerek günümüzde hatırası yaşatılmaya çalışılmıştır.²⁷ Gerek bu sebepten gerekse Kıbrıs'a olan ilgisinden dolayı birçok kişi onu Kıbrıslı olarak bilir.²⁸ Oysa 1896'da İstanbul'da doğmuştur. Babası İkinci Abdülhamid döneminin aydınlarından Hamdi Simavi (1851-1907) Bey²⁹, annesi dönemin sadrazamlarından Saffet Paşa'nın torunu Aliye Hanım'dır.³⁰ Saffet Paşa yukarıda da bahsedildiği gibi Osmanlı Hariciye Nâzırı olarak Kıbrıs'ın yönetiminin İngilizlere devredilmesi antlaşmasını imzalayan kişidir.

Sedat Simavi'nin aile yakınlarının çoğu iyi eğitim almış kişilerdir. Bu kişiler devletin üst kademelerinde görev almış etkili devlet adamlarıdır. Sedat Simavi'nin iyi eğitim almasına başta babası olmak üzere, amcası Lütfi Simavi Bey de önem vermiştir. Babasının mutasarrıf olarak görev yaptığı Samsun'da sekiz yıl kalmıştır. Burada Fransız mürebbiye tarafından yetiştirilerek iyi derecede Fransızca öğrenmiştir. Samsun'dan İstanbul'a gelen Sedat Simavi, eğitimine, Kadıköy'de Saint Joseph Lisesi'nde başlamış, babasının Fransız kültür ve eğitiminin yanında Türk kültürünü de öğrenmesini istemesi üzerine, o dönem yarı Fransız yarı Türkçe olarak eğitim veren Galatasaray Lisesi'nde eğitimine devam etmiştir. Burada çizim ve karikatüre ilgi duymuş

²⁵ Gürel, *age*, s. 55.

²⁶ Manisalı, *age*, s. 25.

²⁷ Örneğin; Lefkoşe'de Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi, Girne'de Sedat Simavi Caddesi gibi. Ancak Girne Belediye Meclisinin oy birliği ile almış olduğu karar doğrultusunda, 2 Eylül 2020 tarihinde Sedat Simavi Caddesi'nin ismi Öğr. Kubilay Çaydamlı Caddesi olarak değiştirildi. Bkz. <https://www.yeniduzen.com/girne-iki-caddenin-isimleri-degistirildi-131069h.htm> (E.T. 01. 01. 2021) Elbette bir tarihî değer ismi yaşatılmaya çalışılırken, bir diğerinin silinmesi doğru bir tutum değildir. Bu duruma Kıbrıs'ta bazı çevreler tepki göstermiştir. Bu duruma bir örnek için bkz. <https://www.kibrisgazetesi.com/bilmeyenler-icin-sedat-simavi-kimdir-makale.12292.html> (E.T. 06.01. 2021)

²⁸ Necati Zincirkıran, *Olaylar, Anılar ve Gerçekler*, Ppsilon Yayınları, İstanbul 2007, s. 33.

²⁹ Sedat Simavi'nin babası Hamdi Bey, oldukça iyi tahsil görmüş, Mithat Paşa'nın bir anlamda okul olarak kabul edilebilecek mahiyetinde bulunmuş, memleket idaresini ve meselelerini yakinen görmüştür. Velihaht Abdülhamid ile yapılan pazarlık sırasında olayların tam anlamı ile içinde yer almıştır. Abdülhamid ile birkaç defa görüşmüş, Velihaht Abdülhamid'in Mithat Paşa ile olan gizli pazarlığını yürütmüş bir kişidir. Ancak Abdülhamid Hamdi Simavi için; "Benimle pazarlık eden başkasıyla da eder." düşüncesine girmiş, Mithat Paşa'nın adamı olarak damgalamıştır. Hamdi Simavi Jön Türklerden de sayılarak vazife verilerek hep uzak vilâyetlere gönderilmiş ve bir daha İstanbul yüzü gösterilmemiştir. Simavi tahsil için İstanbul'da kaldığından hep baba hasreti çekmiştir. Babasının mezarı Sakız Adası'nda kalması Simavi'yi etkilemiştir. Yıllar sonra Sakız Adası'ndaki babasının mezarını arattıracaktır. Bkz. Gökman, *age*, s. 2.

³⁰ Gökman, *age*, s. 2.

ve ilk çalışmalarına başlamıştır.³¹ Sedat Simavi Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra karikatür yapmaya başlamıştır.³²

Lise yıllarında karikatür çizerek basın hayatına başlayan Sedat Simavi, yine dönemin mizah dergilerinde karikatür çizmeye devam etmiş, önemli gazeteci ve karikatüristler ile birlikte çalışmıştır.³³ Sedat Simavi, karikatürist olarak adım attığı gazetecilik hayatına, imtiyaz sahibi olarak yayımladığı ilk dergi olan 1916 yılının Haziran ayında haftalık mizah dergisi Hande'yi çıkararak devam etti.³⁴

Birinci Dünya Savaşında Hadımköy'de birliğine katılarak askerlik görevini yaptı. 1917 yılında Müdafaa-i Milliye Cemiyeti adına Türkiye'deki ilk konulu filmi çevirdi. Yönetmenliğini yaptığı Peçe, Casus ve Alemdar Vakası adlı filmler İstanbul'un semt sinemalarında başarı ile oynatıldı.³⁵ Böylece Simavi adını Türk sinema tarihine de yazdırmış oldu.

1918'de Diken adlı bir mizah gazetesi çıkardı. Bu gazeteye zamanın ünlü mizahçılarını topladı.³⁶ Diken döneminin en ünlü gülmece gazetesi oldu.³⁷ Osmanlı'nın siyasi ve sosyal olarak en zor dönemlerinden birinde mizah dergisi çıkaran Simavi, bu durum için şöyle demiştir; “*Sönük çehrelere biraz neşe, ölü hayatımıza biraz gülme verebilirsek bu bizim için en büyük muvaffakiyet olacaktır.*”³⁸

Millî Mücadele döneminde de gazeteciliğe devam etmiş, 1919'da aylık İnci isimli bir kadın dergisi çıkarmıştır. Dergi, 1 Şubat 1919 ve 1 Nisan 1921 tarihleri arasında çıkmıştır. İnci, kadın dergisi olarak Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile Osmanlı Devleti'nin dağıldığı bir dönemde çıkarılmıştır. İnci, Yeni İnci ismi ile 1 Haziran 1922 tarihinde yeniden çıkarılmış ve Temmuz 1923 tarihine kadar yayın hayatına devam etmiştir.³⁹ Yine Millî Mücadele döneminde 1921'de aylık ve sadece iki sayılı Hanım adlı bir kadın dergisi daha çıkarmıştır. Toplamda üç kadın dergisi yayımlamıştır. Ama bunların üçü de sürekli olmamıştır. Ayrıca 1921'de Hacıyatmaz adlı on beş gün ara ile bir çocuk gazetesi de çıkarmıştır.⁴⁰ Bunların yanında Millî Mücadele döneminde; Dersaadet, Payitaht ve Gülyüz gazetelerini de yayımlamıştır.⁴¹

Simavi bu gazeteleri İstanbul'da çıkardığında şehir, İngiliz, Fransız ve İtalyan işgali altındadır. Limanda büyük bir müttefik donanması demirlidir. Sevr Antlaşması imzalanmış, Türk vatani paramparçadır. O günkü birçok İstanbul gazeteleri başlıklarında savaşın bittiğini okurlarına müjdelemektedir. Oysa Simavi; “*Savaşın bitmediğini, bu Millet'in zincire vurulamayacağını (...) haykırmaktadır.*”⁴² Genç Simavi çıkardığı bu gazeteleriyle Anadolu'daki Millî Mücadele muhaliflerinin karşısına büyük bir cesaretle dikilmişti. Öyle bir ortamda Mustafa Kemal Paşa'nın fotoğraflarını yayımlıyor, işgal kuvvetlerinin isteği doğrultusunda Millî Mücadele'ye karşı halkın kafasını karıştırmaya çalışanlara cephe alıyordu. Anadolu hareketine şiddetle karşı çıkan Peyam-ı Sabah ve Alemdar gazeteleri Simavi'yi hedef olarak göstermişti. Millî Mücadele'nin meşhur

³¹ Esra Oğuzhan, *Sedat Simavi'nin Türk Basın ve Basım Faaliyetleri*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011, s. 6.

³² Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2018, s. 186.

³³ Oğuzkan, agt, s. 7.

³⁴ Gökman, age, s. 9.

³⁵ Nail Güreli, “Bir Büyük Adam Yedi Büyük Ödül”, 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980, s. 4.

³⁶ Topuz, age, s. 186.

³⁷ Age, s. 407.

³⁸ Gökman, age, s. 18.

³⁹ Oğuzkan, agt, s. 47- 50.

⁴⁰ Topuz, age, s. 186.

⁴¹ Oğuzhan, agt, s. 29.

⁴² Gökman, age, s. 38.

muhalfi gazeteci Ali Kemal de Genç Simavi'yi hedef almış, onunla ilgili yazılar yazmıştı. Genç Simavi Ali Kemal'e karşı hiç geri adım atmadan cevap vermiş, her daim Millî Mücadele'nin yanında olmuştur.⁴³

Cumhuriyetin ilanından Harf Devrimine kadar geçen süreçte Sedat Simavi, Resimli Gazete ve Meraklı Gazete isimli gazeteleri yayımlamış, bu gazetelerde Cumhuriyet'i desteklemiş, ülkenin bağımsızlığını ve özgürlüğünü savunmuştur. Simavi bu dönemde de kadın ve aileye yönelik dergiler çıkarmıştır. Bu dergiler şunlardır; Yıldız isimli kadın dergisi, Yeni Kitap isimli kadın dergisi ve Arkadaş isimli dergidir.⁴⁴ Haftalık çıkan Resimli Gazete o dönem için 44 bin tiraja ulaşmıştı. Ancak Harf Devrimi sırasında satışı düşmüş ve kapanmıştı. Bununla ilgili Nail Güreli şunları demiştir; “Öteki gazete ve dergilerde aynı durum içerisindeydi ve hükümet basına maddi yardımda bulunmayı kararlaştırmıştı. Fakat Sedat Simavi gazetecilik anlayışı ve basın özgürlüğü inancıyla bağdaştıramadığı için tek kuruluş yardım kabul etmemişti. Yıllar sonra söylediği gibi, iflas bayrağını çekmişti. Tekrar sıfırdan başlayacaktı, aslında bu yokuşta O'nun kadar çok olup var olmuş gazeteci azdı.”⁴⁵

Yeni harflerle birlikte Sedat Simavi, yine basın faaliyetlerine devam etmiş; Bravo isimli gazeteyi, Yedigün isimli dergiyi, Karagöz isimli gazeteyi, Karikatür isimli dergiyi, Model isimli kadın dergisini, Yeni Ev Doktoru isimli sağlık dergisini çıkarmıştır.⁴⁶ Bunlar arasından Yedigün dergisi uzun yıllar hem magazin dergisi hem de düşün dergisi olarak büyük satış yapmıştır.⁴⁷ Bu dergi 18 yıl boyunca en çok satan dergi olmuştur.⁴⁸

Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin başlaması ile birlikte, 10 Haziran 1946'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti kurulmuş ve Simavi başkan olarak seçilmiştir.⁴⁹ Yine Türkiye'de gazetecilik eğitiminin başlaması da Simavi'nin sayesinde oldu. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı sıfatı ile Simavi İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik eğitim programı verecek bir enstitünün kurulmasını istedi. Rektörlük olumlu karşıladı ve 24 Kasım 1949'da İktisat Fakültesi'ne bağlı bir Gazetecilik Enstitüsü'nün kurulmasına karar verdi. Enstitüye 1950'de 479 öğrenci alındı.⁵⁰ Böylece Simavi'nin gayret ve teşvikleri ile Türkiye'de gazetecilik eğitimi başlamış oldu.

Sedat Simavi bir entelektüeldi.⁵¹ İyi bir yazardı, tiyatro eserleri, film senaryoları, romanlar, hikayeler ve fikir kitapları yazmıştı. Ayrıca çok iyi bir ressam, karikatürist, grafiker ve ince zevkleri olan bir kişiydi.⁵² Ancak o bir gazeteci olarak bilinecek ve adı Türk basının tarihinin en önemi kişilerinden biri olarak yazılacaktı. Gazetecilikte hep özgür basını savunmuş ve bu konuda hiç taviz vermemiştir. Türk matbuatının da dürüstlük konusunda Avrupa matbuatlarından çok ilerde olduğunu her daim savunan,⁵³ Simavi'nin esas başarısı Hürriyet gazetesi olacaktır. Hürriyet

⁴³ Simavi'nin Millî Mücadele'ye karşı tutumu ve basın faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı bir izahat için bkz. Gökman, *age*, s. 26-40.

⁴⁴ Oğuzhan, *agt*, s. 29.

⁴⁵ Güreli, *agm*, s. 5.

⁴⁶ Oğuzhan, *agt*, s. 29.

⁴⁷ Topuz, *age*, s. 391.

⁴⁸ Güreli, *agm*, s. 5.

⁴⁹ <https://www.tgc.org.tr/kurumsal/tarihce.html> (E.T. 10.12.2020)

⁵⁰ Topuz, *age*, s. 375.

⁵¹ Başmakalelerini yalın, halkın anlayabileceği bir dille yayınlamıştır. Dolayısı ile Zincirkıran'a göre; “Entel ukalalığından her zaman uzak durmuştur.” Bkz. *age*, s. 44-45.

⁵² Zincirkıran, *age*, s. 44-45.

⁵³ Simavi bu konuda şunları söylemiştir; “Türkiye’de en iyi işleyen ve birçok Avrupa memleketinden üstün bir vaziyette bulunan müessesese varsa, o da Türk matbuat ailesidir. Bkz. Nezih Demirkent, “Sedat Simavi'nin İzinde”, 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980, s. 9.

Simavi'nin yıllardır gazetecilikte edindiği tecrübeleri sonucu ortaya çıkan düşüncelerini, eyleme dönüştürdüğü bir uygulamaya alanı olacaktır.

2. Hürriyet'in Çıkışı

Sedat Simavi 1948 yılına kadar tam 58 basın imtiyazı sahibi olmuştu.⁵⁴ Bu 58 işin tecrübesini, son işi olacak olan Hürriyet gazetesine yansıtacak, Hürriyet gazetesi çıkışından birkaç ay sonra Türkiye'nin bir numaralı gazetesi olmayı başaracaktı. Necati Zincirkıran Sedat Simavi'nin gazeteciliği ve Hürriyet'in çok kısa sürede bir numara olması ile ilgili şöyle demiştir: *"Bu adam, Türk halkının ne tür bir gazete istediğini çok iyi biliyordu. Yılların deneyimine sahipti. Tüm bilgi birikimini, tecrübesini en ileri teknikle Hürriyet'te uyguluyordu."*⁵⁵

Sedat Simavi'nin 59. Basın imtiyazı olan Hürriyet'in Türk basın tarihindeki önemi ile ilgili Tahsin Öztin şunlar söylemiştir; *"1 Mayıs 1948'de ilk sayısını Türk Basın dünyasına veren Hürriyet, bambaşka bir gazete idi. Göze hoş görünür bir hali vardı. Bol resimli, haber gazetesi, Türk okuyucusuna yabancı gelmedi. Soğuk, ayaz bir havada, önümüze koca bir kâsede sunulan sıcak bir tarhana çorbası gibi. Rotaydı ve rota başı çaktı. Türk basını bir gömlek değiştiriyordu. Öncü Hürriyet'ti."*⁵⁶

Hürriyet kısa sürede en çok satılan gazete olacak, rakiplerine büyük fark atacaktır.⁵⁷ İlk çıktığı 1948'de 30 binlik bir tirajla çalışan Hürriyet, 1950'de 83 bine, 1953'te 148 bine ulaştı. Sonraki yıllarda 1 milyona ulaşacaktı.⁵⁸ Simavi 59. Basın İmtiyazı olan Hürriyet gazetesi ile nihayet başarıyı yakalamıştı. Topuz'a göre Sedat Simavi; *"Türkiye'de çağdaş ve popüler gazeteciliğin babasıydı. Düşüncelerinden hiç ödün vermeden Hürriyet'in gelişmesini ve Türkiye'nin en büyük gazetesi olmasını sağladı."*⁵⁹

İlk yıllarda başyazıları Sedat Simavi yazıyordu. Bu yazıların gazeteye bir canlılık kazandırdığı kesindi. Türk basın tarihi ile ilgili eserinde Hıfzı Topuz, Simavi'nin bu yazılarını şöyle yorumlamıştır; *"Sedat Simavi'nin ele aldığı en önemli konu Kıbrıs sorunu oldu. Daha önceleri Türkiye'de bir Kıbrıs sorunu yoktu. Bunu ilk Sedat Simavi ortaya attı."*⁶⁰

Simavi Türk matbuatı hürriyetine sahip çıkarsa ülkenin başına hiçbir felaket gelmeyeceğini, asıl felaketin matbuatın hürriyetini kaybetmekle geleceğini belirtmiştir. Türk matbuatının dürüstlük olarak Batı matbuatından çok ileri olduğunu savunmuş ve Türk gazeteciliği için şöyle demiştir; *"Hiç kimse her ne mukabili olursa olsun Türk gazetelerine kendi kanaatleri haricinde bir satır yazı yazdıramaz."*⁶¹ Simavi 1949 yılına ait bu teorik düşüncelerini Kıbrıs konusunda pratik olarak gösterecekti. Ada'nın Enosis'e kurban gitmemesi ve Ada'daki Türk nüfusun eriyip yok olmaması için mücadele edecekti. Bu mücadelesinde Hükümetlerin politikaları ile ters düşecek, sıkıntı yaşayacak, ömrünün sonuna kadar Kıbrıs davası mücadelesinden vazgeçmeyecektir.

⁵⁴ Tahsin Öztin, "Sedat Simavi Denince", 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980, s. 4.

⁵⁵ Zincirkıran, *age*, s. 32.

⁵⁶ Öztin, *agm*, s. 4.

⁵⁷ Sedat Simavi, "Hürriyet Dört Yaşında", *Hürriyet*, 01 Mayıs 1951, s. 1.

⁵⁸ Topuz, *age*, s. 213.

⁵⁹ *Age*, s. 214.

⁶⁰ *Age*, s. 213.

⁶¹ Demirkent, *agm*, s. 9.

3. Simavi'nin Kıbrıs İlgisinin Nedenleri

Sedat Simavi Hürriyet gazetesini kurduktan vefatına kadar geçen sürede hem yazıları hem de eylemleri ile yoğun bir şekilde Kıbrıs ile ilgilenmiştir. Hatta vefatından sonra da vasiyeti üzerine gerek oğulları gerekse Hürriyet gazetesi Kıbrıs'ı, Hükümetin gündemine taşımayı, amaç edinmişler, Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesi olduğu konusunu halka anlatmak için çalışmışlardır. Peki Simavi'nin Kıbrıs ilgisi nereden geliyordu? Bunun sebepleri nelerdir? Şimdi bu durumu irdelemeye çalışalım.

1947'de Sedat Simavi Gazeteciler Cemiyeti'nin Başkanı iken Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Yunanistan'dan bir grup gazeteciyi davet etmiştir. Hükümet bu gazetecileri Cemiyetin ağırlamasını istemiştir. Sedat Simavi de bu görevi yerine getirmiş ve Yunanlı gazetecileri oldukça iyi ağırlamıştır. Yunanlı gazeteciler de memnun olmuştur. Sedat Simavi Cemiyetin Yönetim Kurulu üyelerinden olan Hikmet Bil'den, Yunanlı gazetecileri Sakız Adası'na kadar uğurlamasını istemiş ve ayrıca da şöyle bir istekte bulunmuştur: “*Babam Sakız Mutasarrıfı iken öldü. Bu vesileyle dönüşte onun Müslüman mezarlığındaki mermer kabrinin bir fotoğrafını bana getirirsin.*” Ancak daha sonra Sedat Simavi Hikmet Bil'den, Müslüman mezarlığının yok edilmiş olduğunu öğrenmiştir. Bu durumu Hikmet Bil şöyle anlatmıştır; “*Gözleri dolu dolu olmuş ve bu vandallıktır demişti*”.⁶²

Bunun üzerine bir de çok iyi ağırladığı Yunanlı gazeteciler yurtlarına döndükten sonra Türkiye hakkında çirkin yazılar yazmaları Sedat Simavi'yi şaşırtmış ve çileden çıkarmıştır.⁶³ Oysa o yıllar Türk- Yunan dostluğunun zirve yaptığı yıllardır. Türk matbuatında Türk- Yunan dostluğuna zarar verecek pek haber çıkmadığı, aksine bu dostluğa katkı sağlayacak haberlerin çoğunlukta olduğu bir dönemdir.⁶⁴ Böyle bir dönemde Yunan basınının bu şekilde tavır alması, kuşkusuz Simavi gibi tecrübeli bir gazeteciyi, Türkiye adına endişelendirmiş olsa gerektir.

Yunanistan'ın İkinci Dünya Savaşı yıllarında uğradığı işgaller ve bu işgallerin sonucunda yaşadığı Büyük Açlık Dönemi ve de savaş sonrası başlayan 1946- 1949 arası Yunan İç Savaşı nedeni ile zor yıllarıdır. Bu zor yıllarında Yunanistan'ın en büyük yardımcısı Türkiye olmuştur. Bu durumda dahi Yunanlı gazetecilerin Türkiye aleyhinde yazılar yazabilmesi Simavi'yi düşündürmüştür. Çünkü o günlerde (1947'nin Ramazan Bayramında) Simavi şöyle demiştir; “*Şimdi zayıf zamanlarında böyle kalleşlik gösteren Yunanlıların yarın, öbür gün biraz kuvvetlenince bize neler yapmak isteyeceklerini anlamamız lâzım (...)*”⁶⁵

⁶² Zincirkıran, *age*, s. 35. Hikmet Bil dört gün boyunca Müslüman Mezarlığını aramış, mezarlığın yerini Sakız Valisi Andon dahi bilememiştir. En son şans eseri Osmanlı Meclisinde mebusluk yapmış bir ihtiyarla karşılaşmış ondan durumu öğrenmiştir. Bil bu durumu şöyle anlatır; “*Oooo, dedi ihtiyar o mezarlık çoktan tarihe karıştı. Şimdi o mezarlık şehre gelen bir büyük bulvarın altında kaldı. (...)*” Hikmet Bil dönüşte bu durumu Simavi'ye anlatır. Bil şöyle demiştir: “*O'nun gözlerinin nasıl dolu dolu olduğunu bugün bile görür gibiyim. Sadece bu vandallıktır. Bu vahşettir. Demiş, sonra da susmuştu.*” Bil, *age*, s. 26-28.

⁶³ Zincirkıran, *age*, s. 33-35. Yunanlı gazetecilerin Türkiye gezisi ile ilgili yayımladıkları haberleri Simavi'nin Yunanlı gazetecileri Sakız Adası'na kadar uğurlayan Hikmet Bil, Muzaffer Gökman'a şöyle anlatmıştır; “*Yunanlı gazetecilerin Türkiye gezileriyle ilgili yazıları gazetelerinde çıkmaya başladı. Aman Allahım neler neler yoktu o yazılarda! Yok efendim son İmparator Konstantin'in kahramanca öldüğü Topkapı surlarının dibindeki Sulukule mahallesinde şimdi biz çingene oynatıyormuşuz! İstanbul'daki Rumlar sefalet içindeymişler! Patrik bir esirmiş! Ve daha birçok safsata! Kısacası misafirler İstanbul'da bizim yüzümüze gülmüş Atina'ya dönünce de içlerindeki âdeta bir daha kusmak fırsatını bulmuşlardı (...)*” Gökman, *age*, s. 85.

⁶⁴ Ramazan Baş, “II. Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türk- Yunan İlişkilerinde Dostluk Örnekleri (1939-1945)”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2015.

⁶⁵ Bil, *age*, s. 29.

1950'nin yaz aylarında Simavi Kıbrıs'a gitmiştir.⁶⁶ Burada Kıbrıslı Türklerden özellikle Rumların çoğunlukta oldukları yerlerde Türklere baskı yapıldığını öğrenir. Türkler en çok Rumların yapmış olduğu asayişsizlikten şikâyetçidir.⁶⁷ O sırada Simavi'nin yanında olan Necati Zincirkıran Simavi'nin Kıbrıs ziyareti ile ilgili şunları söylemiştir; *"Yaşlı bir adam Sedat Simavi'ye eski bir anısını anlatmaya başlamıştı: "Aha işte..." diye parmağıyla gösteriyordu. "Şu Türk köyü Yunan askeri Polatlı'ya dayandığı zaman tüm umutsuz kaldı. Açlık bir yandan İngiliz diğer yandan... Hepsinden kötüsü Rumlar Türklerin azınlıkta olduğu yerlerde müthiş baskı yapıyordu. Anavatandan umudunu tüm yitiren köy halkı Urum oldu. İmam da papaz!... İyi mi? Köyün camiini de kilise yaptılar! Sedat Simavi, önce için için ağlarken sonradan hıçkırıklarını tutamamış, hüüngür hüüngür ağlamıştı."*⁶⁸

Sedat Simavi muhtemelen Sakız Adası'nda babasının mezarının ortadan kaldırılarak yok edilmesini, Kıbrıs Türkleri ile özdeşleştirmiştir. Oğuz Karakartal şöyle demiştir: *"Sakız adasında babasının mezarının dahi ortadan kaldırılması, bilinçaltında Sedat Simavi'yi Kıbrıs Türklerin varlığının silinmesi ve üstünden geçilmesi tehlikesine karşı çıkmak eylemine yöneltmiştir. Rodos ve Oniki adanın Yunanistan'a Batılı devletlerce bırakılmasından sonra sıranın Kıbrıs'a geldiğini görmüş, vatansever bir aydın olarak, tek kişilik bir ordu gibi çalışıp Kıbrıs davasını Türkiye'nin sahiplenmesini sağlamıştır."*⁶⁹

Simavi Kıbrıs Türkleri için şöyle diyordu: *"Bunlar bizim Anadolu Türklerimizden farklı değil. Bunlar bizim kardeşlerimiz, canımız, ciğerimiz. Bu insanları yapayalnız, Rumların insafına bırakamayız."*⁷⁰ O günlerde Hürriyet muhabiri Necati Zincirkıran şunları söylemiştir. *"İşte Simavi İmparatorluğu'nun Kıbrıs kavgası o günden sonra başlıyordu. 1950 yılında yüz bin tirajlı bir gazete, etkin gücü ve okuyucusuna güven veren kurucusu ve başyazarının kararlılığı ile Kıbrıs işini ulusal bir sorun yapıyordu."*⁷¹ Simavi Kıbrıs'a gittiğinde yanında bulunan Hikmet Bil, Kıbrıs'ta Simavi'nin adeta yıkıldığını söylemiştir. O sıralarda hasta olan Simavi şöyle demiştir. *"Öleceğim amma şu Türk Kıbrıs'ı kurtarmak için savaşaçağım."*⁷²

Simavi'nin Kıbrıs'a ilgisinin nedenini, onun politik kariyer düşüncesine bağlayanlar da vardır. Örneğin, 28 Haziran 1953'te Milliyet gazetesinde çıkan bir habere göre de Simavi'nin dış politika ile bu kadar ilgilenmesinin nedeninin Hariciye Vekili olma isteğinden kaynaklandığı belirtilmiştir.⁷³ Simavi'nin politikaya girmek gibi bir düşünceye sahip olduğu ile ilgili hiçbir emare yoktur. Aksine kendine şöhret getirebilecek hiçbir eyleme girişmemiş, sadece gazetecilik işini layıkıyla yapmayı amaçlamıştır.⁷⁴ Zira Millî Mücadele yıllarındaki Simavi'yi hatırlarsak,

⁶⁶ Age, s. 33-36.

⁶⁷ Gökman, age, s. 85.

⁶⁸ Zincirkıran, age., s. 37.

⁶⁹ <https://www.kibrisgazetesi.com/bilmeyenler-icin-sedat-simavi-kimdir-makale.12292.html> (E.T. 06.01. 2021)

⁷⁰ Zincirkıran, age, s. 37. 26 Mayıs 1937 tarihli Kıbrıs Türk Millî Kongre Heyeti Merkeziyezi tarafından Türkiye Cumhuriyeti Başvekili İsmet İnönü'ye Kıbrıs Türklerinin durumu ile ilgili gönderilen resmi belgede; Kıbrıs Türkleri İngiliz Hükümeti ile Kıbrıslı Rumların arasında sıkışıp kaldıkları, zor durumda oldukları belirtmiş ve yardım istenmiştir. Bkz. BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu: 124. 886. 19.

⁷¹ Zincirkıran, age, s. 37.

⁷² Bil, age, s. 37.

⁷³ Haberde alaycı bir şekilde şöyle denmiştir. *"Hürriyet baş muhabiri Sedat Simavi üstadımız nihayet ağzından baklayı çıkardı: "Türkiye'nin dış politikasını ben idare etmeliyim" diyor. Gördünüz mü doğru lafi! Ne o aylardır yaptığı imalar. Dışişleri Vekiline tarizler. Başvekili göklere çıkarmalar... Ohhhh. Şimdi o da bizde rahatladı. Şu Sedat Simavi'yi elbirliği ile bir Hariciye Vekili yapalım. (...)"* "İbret Aynası", Milliyet, 28 Haziran 1953, s. 3.

⁷⁴ Gökman, Simavi'nin şöhret konusundaki tutumu ile ilgili şöyle demiştir; *"Türkiye'nin en ciddi ve en itinalı ansiklopedilerinden biri olan (Meşhur Adamlar Ansiklopedisi) de herkesin adı vardır da kendisinininki yoktur. Neden mi? Çünkü hayatı boyunca reklâmdan şöhretten kaçınmış bir insandır da onun için... Hürriyet Gazetesi'nin ilk sayısındaki imzalı başyazısına o gene bu sebeple bir özür eklemiştir. İnsan doğuştan bir yazar olurda... roman, tiyatro*

işgal altındaki İstanbul'da çıkardığı gazetelerle Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Bu zor dönemde her türlü tehdide, sansüre, güçlûge göğüs germiştir. Dolayısıyla bu durum onun daha çok vatanseverliği ile ilgilidir. Şan, şöhret veya politik kariyer beklentileri gibi durumlar söz konusu değildir.

Sedat Simavi'nin Kıbrıs ile ilgilenmesi daha çok onun geçmişten gelen tecrübeleri ve milliyetçi kişiliği ile ilgilidir.⁷⁵ Tüm bunların yanında duygusal nedenler de vardır. Bu duygusal nedenlerde daha çok Kıbrıslı Rumların ve Yunanlıların tutum ve davranışlarından kaynaklanmıştır. Yunanistan'ın tarihî politikalarından⁷⁶ asla vazgeçmeyeceğini kavramıştır. O yıllarda zirve yapmış Türk- Yunan ilişkileri nedeniyle devlet adamları ve halkın gaflet içinde olduğu ve onları uyarmak gerektiği inancındaydı. Bu nedenle Hürriyet'in kuruluşundan vefatına kadar Simavi, Kıbrıs merkezli olarak kendini bu konuya adanmış ve bu durumu dava haline getirmiştir.

4. Kıbrıs ile İlgili Faaliyetleri ve Yazıları

İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere 1947'de Hindistan'ı, 1948'de Filistin'i bırakmıştı. Kıbrıs'ı da bırakabileceği düşüncesi Yunanistan tarafını hareketlendirmişti.⁷⁷ Ayrıca Rodos ve Oniki Adalar nüfus yoğunluğunun Rum olması bahane edilerek Yunanistan'a bırakılmıştı.⁷⁸ Kıbrıslı Rumlar benzer durumun Kıbrıs'ta da olabileceği beklentisi içerisindeydiler. Bu dönemde Kıbrıslı Rumlar, Ada'nın Yunanistan'a ilhakını istemiş ve çeşitli şekillerde bunu gündeme getirmişti. Konunun Hariciye Vekili Sadak'a 17 Aralık 1949'da sorulması üzerine İngiltere'nin Ada'yı bırakacağı ile ilgili hiçbir emarenin olmadığını açıklamıştır.⁷⁹ Benzer şekilde 4 Ocak 1950'da İngiltere'nin Ada'yı bırakmayacağı kanaatını ısrarla tekrar etmiştir.⁸⁰ İngiltere'nin de beyanatları bu şekildedir.⁸¹ İngiltere Ada'yı kolayca bırakma niyetinde değildir. Zira Ada İngiltere'nin çıkar bölgelerine yakınlığı dolayısıyla İngilizler için askeri üs konumundadır. Özellikle Ada'nın petrol bölgelerine ve Süveyş Kanalına yakınlığı nedeniyle İngiltere'nin Kıbrıs'tan vazgeçmesi kolay değildir.⁸²

Hürriyet gazetesinin kuruluşundan Demokrat Partinin iktidara geldiği yıllar arası Türk Hükümetlerin Kıbrıs politikaları ise şu şekildedir. 10 Eylül 1947 ile 8 Haziran 1948 arası görev

oyunu, çeviri gibi birçok başarılı örnekler verir de... birgün bir gazetenin sahibi olunca neden ona imza atmaz?... Olur mu öyle şey?... Olmuştur işte ve Sedat Simavi belki bir yıldan daha fazla bir süre gazetesindeki başyazılarına imza koymamıştır. Hatta başyazılarının birçoğunu başka arkadaşlarına bile yazdırmıştır. Ta ki... birgün devrin politikacıları çıkıp da: _Neden imzanı atmaktan korkuyorsun?... deyinceye kadar O bir kenarda kalmakta inat etmişti". Bkz. Gökman, *age*, s. 80-81.

⁷⁵ Oğuz Karakartal Simavi'nin Kıbrıs ilgisinin nedenini şöyle açıklamıştır; "*İstanbul ve Anadolu'da işgal yıllarında Yunanlıların yaptığı çirkinliklere, işkencelere şahit olup bunların aynısına Kıbrıs Türklerin uğraması tehlikesini ortadan kaldırmak*" Bkz. Oğuz Karakartal, <https://www.kibrisgazetesi.com/bilmeyenler-icin-sedat-simavi-kimdir-makale.12292.html> (E.T. 06.01. 2021.)

⁷⁶ Yunanistan'ın bu tarihî politikaları ile ilgili Metin Erksan şöyle demiştir; "*1814'ten bu yana önce Yunanlılığın sonra Yunanistan'ın; yayılmacı, büyümeçi ve elde etmeçi amaçlarını göstergeleyen Filiki Eteryaya, Etniki Eteryaya, Megali İdea, Pan Hellenizm, Büyük Bizans, Büyük Yunanistan, Tanrısal Kutsal ve Ebedi Başkent Konstantinopolis, Enosis, Pan Helenik Kıbrıs Enosis deyimleri ve düşünceleri Yunan ulusal bilincini oluşturan, Yunan ulusallığını devingen ve coşkulu olarak sürdüren özendirici ve onurlandırıcı olgulardır.*" Erksan, *age*, s. 39.

⁷⁷ Fahir H. Armaoğlu, "1955 Yılında Kıbrıs Meselesinde Türk Hükümeti ve Türk Kamuoyu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, Temmuz 1959, s. 58.

⁷⁸ Feridun Cemal Erkin, *Dışişlerinde 34 Yıl*, C. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1987, s. 231.

⁷⁹ "Dış İşleri Bakanımızın Şehrimizdeki Demeci", *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1949, s. 1.

⁸⁰ "Bütçe Komisyonunda Sadak'ın Dünkü İzahatı", *Cumhuriyet*, 05 Ocak 1950, s. 4.

⁸¹ "Kıbrıs'taki Kaynaşma Devam Etmemelidir", *Yeni İstanbul*, 18 Aralık 1949, s. 1.

⁸² Yasin Coşkun, "1950'ler ve 60'larda Kıbrıs Sorunu ve Türk-İngiliz Politikaları", *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl: 11, S. XXXIV, Haziran 2018, s. 859.

yapan Birinci Hasan Saka Hükümetinin ve ardından 8 Haziran 1948 ile 15 Ocak 1949 arası görev yapan İkinci Hasan Saka Hükümetinin gerek parti programlarında gerekse eylem ve söylemlerinde Kıbrıs konusu neredeyse hiç yer almamıştır.⁸³ Yine 16 Ocak 1949 ile 22 Mayıs 1950 arası görev yapan Şemsettin Günaltay Hükümeti içinde durum aynıdır.⁸⁴ Bu dönemde Sedat Simavi Hürriyet gazetesinde Kıbrıs ile ilgili yazılar yazmaya başlamıştır. Hıfzı Topuz Türk Basın Tarihi adlı eserinde şöyle demiştir: “İlk kez 18 Ağustos 1948’deki başyazısında Kıbrıs Adası üzerinde Türkiye’nin hak talebinde bulunması gerektiğini öneren Sedat Simavi oldu.”⁸⁵ Simavi bunun ardından 23 Ekim 1948’de “Kıbrıs Türkleri”, 26 Aralık 1948’de “Kıbrıs İçin”, 13 Eylül 1949’da “Kıbrıs Türklerinin Cephesi”, 15 Aralık 1949’da “Kıbrıs’tan Gelen Telgraf” başlıklı yazıları yazdı. Simavi bu yazılarında hükümetlerin Kıbrıs ile ilgilenmemesini eleştirmiş ve Kıbrıs’ın Türkiye’nin bir parçası olduğu tezini ortaya atmıştır. Aslında Simavi okuyucunun ulusal duygularını harekete geçirmeye çalışmıştır. Böylelikle de Hükümetlerin Kıbrıs politikası izlemeye zorunlu kalacağını düşünmüştür.⁸⁶ Ancak durum hiç de Simavi’nin düşündüğü gibi olmamış, Kıbrıs konusu hükümetlerin gündemine girmemiştir. Fakat Türk gençliği Kıbrıs için yurdun birçok yerinde protesto mitingleri gerçekleştirmeye başlamıştır.⁸⁷ Simavi’nin yazıları özellikle Türk gençliği üzerinde etkili olmuştur.

Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak 23 Ocak 1950’de Meclis’te yapmış olduğu konuşmada; “Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur, Bunu bir müddet evvel gazetecilerin bir sualine cevaben de söylemişim. Kıbrıs diye bir mesele yoktur (...)” demiştir. Sadak konunun Türkiye’nin gündeminde olmamasının nedenini de İngiltere’nin Ada’yı başka bir devlete devretmek hususunda en küçük bir niyeti olmadığını biliyoruz şeklinde açıklamış, boşuna Kıbrıs için gündem yaratmaya çalışmayın şeklinde uyarmıştır.⁸⁸

14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi Türkiye için birçok konuda bir dönüm noktası olmasına rağmen, 22 Mayıs 1950 ile 8 Mart 1951 arasında görev yapan Adnan Menderes Hükümetinin programında Kıbrıs meselesi yine yer almamıştır.⁸⁹ Yeni hükümet ve programı belli olduktan sonra Simavi 30 Mayıs 1950’deki “Yeni Kabine” adlı yazısından anlaşıldığına göre Demokrat Partinin iktidara gelmesinden memnun yeni kabineden de umutludur. Simavi şöyle demiştir: “Şahsında büyük bir enerji, hudutsuz bir dinamizm ve sonsuz bir hüsnüniyet taşıyan yeni Başbakanın muvaffak olmaması pek güç olacaktır. Hele Hariciyemizin başında Köprülü gibi dünya çapında bir şöhretin bulunması, bizim için hem ümit verici hem de göğüs kabartıcıdır.”⁹⁰ Ancak yeni Hariciye Bakanı Fuad Köprülü de selefi Şemsettin Sadak gibi 20 Haziran 1950’de

⁸³ Kâzım Öztürk, *Türkiye Cumhuriyetleri Hükümetleri ve Programları*, Ak Yayınları, İstanbul 1968, s. 313, 325. Birinci Hasan Saka Hükümetinin Programı için bkz. TBMM TD, D: 8, C: 6, İ: 85, 13.10.1947, s. 672-734. İkinci Hasan Saka Hükümetinin Programı için bkz. TBMM TD, D: 8, C: 12, İ: 73, 18.06.1948, s. 223-280.

⁸⁴ Öztürk, *age*, s. 335. Ayrıca Şemsettin Günaltay Hükümetinin Programı için bkz. TBMM TD, D: 8, C: 15, İ: 36, 24.01.1949, s. 162-206.

⁸⁵ Topuz, *age*, s. 213.

⁸⁶ Topuz, *age*, s. 213-214.

⁸⁷ Örneğin; 25 Aralık 1948’de Ankara’da yapılan mitinge yaklaşık on bin Türk genci katılmıştır. Bkz. “Kıbrıs Adası İçin Dün Ankara’da Yapılan Miting”, *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1948, s. 1. Türk gençliğinin bu mitingleri daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. Örneğin; Türk Gençlik Teşkilatı tarafından 14 Aralık 1949’da İstanbul’da, Yüksek Tahsil Gençliği 16 Ocak 1950’de İstanbul’da ve 22 Ocak 1950’de İzmir’de, Türkiye Millî Talebe Federasyonu 24 Şubat 1951’de Ankara’da mitingler tertip etmişlerdir. Bkz. Armaoğlu, *age*, s. 59.

⁸⁸ TBMM TD, D: 8, C: 23, İ: 33, 23.01.1950, s. 288.

⁸⁹ Öztürk, *age*, 345. Adnan Menderes’in kurduğu hükümetin programı için bkz. TBMM TD, D: 9, C: 1, İ: 3, 29.05.1950, s. 24-32.

⁹⁰ Sedat Simavi, “Yeni Kabine”, *Hürriyet*, 30.05.1950, s. 1.

Demokrat Parti Meclis Grubunda; “Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesinin mevcut olmadığını” söylemiştir.⁹¹

Türkiye'nin bu dönem politikalarını Soğuk Savaş şekillendirmektedir. Zira Türkiye SSCB'nin tehdidine karşı Batı Bloku tarafındadır. Dolayısıyla Türkiye'nin ABD'nin ve İngiltere'nin dostluğuna ihtiyacı vardır. Ayrıca Amerika'nın müttefiklere karşı yaptığı yardımlardan da yararlanmak istemektedir.⁹² Türkiye'nin bu Soğuk Savaş politikalarının uygulaması olarak, Marshall yardımlarından yararlanabilmesi, NATO üyeliği, Balkanlarda SSCB'ye karşı bir Balkan Paketi kurulması politikalarının zarar görmemesi için Kıbrıs konusunda sessiz kalmaktadır.

Aslında Yunanistan'da aynı düşüncededir. Ama Yunanistan bir taraftan Türkiye ile iyi ilişkilerini sürdürürken, bir taraftan da Kıbrıs konusunda Enosis girişimlerinden geri kalmamaktadır.⁹³ Örneğin, Şubat 1951'de Yunan Başvekil Venizelos Yunan Meclisi'nde Kıbrıs'ı istemekten vazgeçmeyeceklerini açıklamıştır. Venizelos'un bu beyanatını Sedat Simavi 25 Şubat 1951'de “Yine Türk Kıbrıs” adlı yazısında okurlarına aktarmıştır: Bu beyanatta Venizelos şunları söylemiştir: “Biz, Kıbrıs Adasının ilhakını bugün değil, 1915 senesinden beri müteaddit defalar istedik. O zamandan bugüne kadar iş başına gelen bütün Yunan hükümetleri de bu talebi tekrarladılar. Biz yeni bir müracaatta bulunmadıysak, bundan bu işten vazgeçtiğimiz manası çıkarılmamalıdır. Sükutumuz siyasi iz'anımızın zaruri bir tecellisinden ibarettir. Hakikatte, Kıbrıs'ı istemekten hiçbir zaman vazgeçecek değiliz.”⁹⁴ Venizelos'un bu demeci Türk Hariciyesi için sıkıntılı bir durum olmasına rağmen Türk-Yunan ilişkilerine zarar gelmemesi adına cevap verilmeyecektir. Simavi yazısının devamında Türk Hariciyesine, “Beğendiniz mi Venizelos Efendinin İddiasını?”⁹⁵ diye soracaktır. Tabii yine cevap alamayacak, Türk Hükümeti sessizliğini koruyacaktır. Ama Sedat Simavi'nin Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğu tezi, Hürriyet'teki yazıları sayesinde, Türk halkı arasında giderek güçlenecektir.

Türkiye Başbakanı Adnan Menderes'in ve Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün 26 Nisan 1952-2 Mayıs 1952 arasındaki Yunanistan ziyareti tüm dünyada ses getirmiş, Türk- Yunan dostluğunun geldiği durumdan övgü ile bahsedilmiştir. Hatta Alman basınında şu sözlere yer verilmiştir; “Yunanistan Başbakanı, Yunanistan ve Türkiye'nin pek uzak olmayan bir zamanda federal bir devlet halinde birleşecekleri ümidini taşımaktadır.”⁹⁶

Menderes'in Yunanistan ziyareti ve Türk-Yunan dostluğunun uluslararası gündem olduğu bir ortamda Simavi de “Adnan Menderes'in Muvaffakiyeti” adlı yazısıyla Menderes'i tebrik etmiştir.⁹⁷ Yine de Simavi anlaşılan Türk basını tarafından eleştirilmiştir. Simavi, Menderes'in tarihi Yunanistan ziyaretinden bir hafta kadar sonra 10 Mayıs 1952'de “Hangimiz Aldanmışız” adlı yazısında eleştirilere şu şekilde cevap vermiştir; “Adnan Menderes yurda alâyi vâlâ ile döndüğü zaman, muarızlarım bana söylemediklerini bırakmadılar. Ben güya Türkiye ile Yunanistan'ın arasını açmaya çalışıyormuşum. Fakat muvaffak olamıyormuşum çünkü; hakikat gün gibi meydandaymış. Kıbrıs için yaptığım neşriyat manasızmış, çünkü ortada böyle bir mesele

⁹¹ “F. Köprülü'nün Dış Siyasete Dair İzahatı”, *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1950, s. 1,3.

⁹² Rafet Uçkan, “Kıbrıs Meselesinin Türk Basınına Yansımaları: Hürriyet Gazetesi ve Sedat Simavi Örneği”, 8. *Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri*, (25-27 Nisan 2012), Ed. Naciye Doratlı, C. 1, Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Gazimağusa 2013, s. 268.

⁹³ M. Murat Hatipoğlu, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923- 1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997, s. 286.

⁹⁴ Sedat Simavi, “Yine Türk Kıbrıs”, *Hürriyet*, 25 Şubat 1951. s. 1.

⁹⁵ Agm, s. 1.

⁹⁶ BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu 102. 634. 7.

⁹⁷ Sedat Simavi bu yazısında şunları yazmıştır; “Yunanistan'ın kalbini baştan başa fetheden Adnan Menderes diün vatana döndü. (...) Adnan Menderes o sevimli tebessümüyle bu sefer aramıza Yunanistan fâtihisi olarak avdet ediyor.” Bkz. Sedat Simavi, “Adnan Menderes'in Muvaffakiyeti”, *Hürriyet*, 04 Mayıs 1952, s. 1.

yokmuş. Bu netice karşısında artık dilimi tutmalı ve utanmalıyım.” Simavi bu sözlerinden sonra neredeyse kendisinin de bu dostluğa inanmak üzere olduğunu itiraf etmiştir. Ancak arkasından Atina’da Kıbrıs için yapılan mitingleri görünce yanılmadığını anladığını söylemiş ve Yunanlılar için şu sözleri sarf etmiştir: “Yunan milleti öyle bir millettir ki, icap ettiği zaman adamı şakır şakır alkışlar, yine zamanı geldiği zaman o alkışladığı adamın arkasından bangır bangır bağırmasını bilir. Yunanistan ile dostluk yapmaya yeltenenler bu hakikati bilmelidirler.”⁹⁸

Yunanistan da Kıbrıs’ın için mitingler ve çeşitli gösteriler yapılmaktadır. Örneğin, 4 Temmuz 1952’de Atina Radyosu’nun haberine göre tüm Yunanistan’da o gün Kıbrıs için çeşitli gösteriler ve protestolar yapılmış, Venizelos Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı için elinden geleni yapacağını bildirmiştir.⁹⁹ Hal böyle iken Türk tarafından Hükümet bazında bir tepki yoktur. Türk Hükümeti Kıbrıs konusunda sessizliğini korurken, basında da Kıbrıs konusu fazla gündemde değildir. Fakat dönemin en çok satan gazetesinde Sedat Simavi yazıları ile hem Kıbrıslı Rumlara hem de Yunanistan’a tepki göstermektedir. Artık dönem itibarı ile Kıbrıs denilince akla Sedat Simavi gelmektedir. Örneğin Cumhuriyet gazetesindeki bir haberde şöyle denmektedir; “Sedat Simavi diyor ki Kıbrıs bizimdir. Birtakım Yunanlılar da diyor ki: Kıbrıs bizimdir. Bu vaziyette ne yapalım?(...)”¹⁰⁰ gibi ifadelerden Kıbrıs’ın Türkiye’ye ait olduğu tezini basında en güçlü savunucularından birinin Simavi olduğu anlaşılmaktadır.

Simavi Türk-Yunan dostluğu için sürekli ziyaretler devam ederken aynı anda Atina’da Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı için mitingler düzenlenmesine ve Yunanistan’ın Kıbrıslı Rumları İngiltere’den kurtarmak için teminatlar vermesine, Türkiye’nin ses çıkarmamasına tepkilidir. Bu durumu da yazıları ile Türk halkına duyurmaktadır.¹⁰¹ Simavi Türk-Yunan anlaşmaları ile ilgili bir konuda Türkiye’nin en çok satan gazetesi Hürriyet’te şöyle seslenmiştir: “Yunanlılara Türkler aleyhine verilen bir taviz olursa hiçbirimiz milletin dilinden ve lânetinden kurtulamayız.”¹⁰² Aslında Simavi, Hükümeti, Yunanistan ile yürütülen ilişkilerde, milli çıkarları gözetme konusunda uyarmaktadır.

8- 15 Haziran 1952 tarihleri arasında Yunan Kralı Paul Türkiye’yi ziyaret etmiştir. İlk kez bir Yunanistan Kralı Türkiye’yi ziyaret ettiği için bu ziyaret önemlidir. Bu önemli ziyaret dünya gündeminde de yer almıştır. Örneğin, İngiliz Daily Telegraph gazetesinin bir makalesinde bu ziyaret, yaklaşık dokuz asır sürmüş olan Türk-Yunan düşmanlığının sona erdiğinin bir işareti olarak görülmüştür.¹⁰³ Aslında Batı Bloku’nun, SSCB’ye karşı Doğu kanadının savunulması için Türk-Yunan dostluğuna ihtiyacı vardır. Batı da Türk-Yunan dostluğunun övülmesi bu sebeptendir. Simavi ise Yunan Kralı’nın tarihî ziyaretini mühim bir olay olarak değerlendirmesine rağmen, bir tabu gibi kimsenin Kıbrıs’ı söylemediği günlerde bu ziyaret için şu ifadeleri kullanmıştır; “Bence Yunan hükümdarlarının Türkiye’ye gelmeleri mühim bir hadisedir. Amma bu hadiseden bir netice çıkacağını ummuyorum. Çünkü dostluk tarlasında çok dikenli otlar var. Meselâ Kıbrıs meselesinden tutunuz da Oniki Adalar meselesine varıncaya kadar aramızda neler mevcut değil ki...”¹⁰⁴ Simavi Türk-Yunan dostluğunun gerçekleşebilmesinin başta Kıbrıs meselesi olmak üzere aradaki meselelerin çözümüne bağlı olduğunu belirtmiştir. Oysa Türk

⁹⁸ Sedat Simavi, “Hangimiz Aldanmışız”, *Hürriyet*, 10 Mayıs 1952,

⁹⁹ BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu: 102.635.8.

¹⁰⁰ “Yeni Sfenks”, *Cumhuriyet*, 07 Şubat 1952, s. 3.

¹⁰¹ Sedat Simavi, “Bu Nasıl Dostluk”, *Hürriyet*, 13 Temmuz 1952, s. 1.

¹⁰² Sedat Simavi, “Mebuslarımızla Bir Hasbihal”, *Hürriyet*, 15 Ağustos 1952, s. 1.

¹⁰³ BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu: 102.635.5.

¹⁰⁴ Sedat Simavi, “Bir Ziyaret Münasebetiyle”, *Hürriyet*, 18 Haziran 1952.

Hükümetinin gündeminde Kıbrıs meselesi yoktur. Aslında Yunan tarafı da Kıbrıs'tan güçlü bir şekilde bahsedememektedir.

1952'nin sonbaharında Necati Zincirkıran Sedat Simavi tarafından Hürriyet gazetesi adına Kıbrıs'a gönderilir. Zincirkıran Kıbrıs'ta Halkın Sesi gazetesinin sahibi ve Türk Milli Birlik Partisinin lideri Dr. Fazıl Küçük'le tanışır. Zincirkıran bu olaydan şöyle bahsetmektedir. “Dr. Küçük'le tanıştıktan sonra çok şey değişti. O, büyük bir liderdi. Kıbrıs Türklerini uyandıran; adada Türk milliyetçiliğini güçlendiren, sonra Rauf Denktaş gibi bir liderin yetişmesine yardımcı olan gerçek bir vatanseverdi. Atatürkçüydü, ezanın Arapça okunmasına bile karşı çıkmıştı.” Zincirkıran Dr. Küçük'le günlerce konuşur. O günlerde Türkiye'den gazeteler muntazam gelmiyordu. Ayda birkaç kez ve az miktarda geliyordu. Üstelik bir bayilik de yoktu. Hürriyet muhabiri Zincirkıran ve Dr. Küçük, Lefkoşa'ya haftada iki gün gazete sevkiyatı yapmayı planlarlar. Halkın Sesi Gazetesi'ni de Hürriyet'in yardımlarıyla güçlendirmeyi kararlaştırırlar. Ayrıca Halkın Sesi Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürü Ali Şakir'i ve Ahmet Yusuf'u Hürriyet'in ilk Kıbrıs muhabirleri yaparlar. O zaman Türkiye'den hiçbir gazetenin Kıbrıs muhabiri yoktur.¹⁰⁵ Simavi bu şekilde Kıbrıs'tan Türkiye'ye haber iletimini sağlamış olur.

Bu arada Zincirkıran Makarios ile de görüşür. Makarios Zincirkıran'a Sedat Simavi'nin kendisine neden “Kızıl Papaz” dediği sorar. Zincirkıran ona “Sizin açıklamalarınız var. Kıbrıs halkının bağımsızlığı için gerekirse komünistlerle de iş birliği yaparım, demediniz mi? O da bu yüzden size Kızıl Papaz diyor.” demesi üzerine Makarios; “Ama ben komünistlerle burada büyük bir mücadele içindeyim.” demiştir.¹⁰⁶ Simavi Makarios'a hitap ederken çoğunlukla Kızıl Papaz demesinin nedeni muhtemel Makarios'u Batı'nın gözünde komünist algısı yaratarak itibarsızlaştırmaktır.

Simavi'nin 9 Aralık 1952 tarihli “Dostluk” adlı yazısında Türk-Yunan dostluğu ile ilgili görüşlerine yer vermiştir. Simavi bu dostluğa inanmadığını, beyhude bir çaba olduğunu belirtmiş ve bu dostluğa inanması için kendisinin aptal ve görgüsüz bir adam olması gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁷ Oysa Simavi'nin aptallık olarak gördüğü Türk-Yunan dostluk ilişkileri her iki ülke için önemlidir. Simavi'nin Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğu ve Türk-Yunan dostluğunun yalan olduğu ile ilgili ısrarlı tutumundan Yunanistan tarafı da rahatsız olur ve Simavi ile görüşmek ister. Bu durum şu şekilde gerçekleşmiştir:

20 Haziran 1953'te Yunan Başbakanı Mareşal Papagos Türkiye'ye gelir. Yunan Başkonsolosluğunda düzenlenen partiye, Yunan Basın Ateşesi Naum aracılığı ile Sedat Simavi de davet edilmiştir. Naum daha sonraki yıllarda Yunan gizli servisinde Türkiye masası şefi olacaktır. Simavi bu daveti kabul etmemiş yerine Hikmet Bil'i göndermiştir. Bundan sonrasını Hikmet Bil şu şekilde anlatmıştır; “Kapıdan içeri daha girer girmez beni hemen özel bir odaya soktular. Odaya önce Başkonsolos sonra da Mareşal Papagos ile beraber Türkiye'ye gelmiş bulunan Yunan Devlet Bakanı Sifneos girdi. Kendisine beni tanıştırdılar. Kısa bir hâl hatırdan sonra Sifneos bana o Rum şiveli Fransızcasıyla aynen şunları söyledi:

-“Mareşal Hazretlerinin Atina'da işleri vardı. Bugün hareket etti. Benim görevim kendisinin sözlerini size nakletmektir. Siz de lütfen Sedat Simavi'ye duyurunuz. Duyduğumuza göre Sedat

¹⁰⁵ Zincirkıran, *age*, s. 38-41.

¹⁰⁶ Zincirkıran, *age*, s. 42-43. Simavi yazıları ile birçok kez Makarios'u uyaracaktır. Örneğin; 25 Ekim 1953'te ki yazısında “şöyle demektedir; “Bu münakaşalar insanı nereye götürür biliyor musun? Ada'da kan akar ve sizin bugün gerile gerile çoğunluk dediğiniz şey derhal azınlığa iniverir. Umarım arkadaşlarına ve dindaşlarına kıymak istemezsiniz. Bkz. Sedat Simavi, “Makarios'a Cevap”, *Hürriyet*, 23 Ekim 1953, s. 1.

¹⁰⁷ Sedat Simavi, “Dostluk”, *Hürriyet*, 09.12.1952, s.

Simavi damar sertliğinden şikâyetçiymiş. Buna Mareşal çok üzüldüler. Bizim Yunan adalarının iklimini bilirsiniz çok ılımandır. Onun sağlığına iyi gelebilir. Şayet Sedat Simavi kabul ederlerse Papagos Hazretleri kendisine bu adalardan birinde bir villa hazırlamak istiyorlar. Lütfen konuğumuz olmayı kabul edip gelsin ve sağlığını yeniden kazansınlar diyor...” Hikmet Bil gazeteye dönüşte aynen bu olayı Simavi’ye nakleder. Simavi gülererek şöyle der; *“Bizans oyunu. Beni akıllarınca satın alacaklarını sanıyorlar. Ben Köprülü değilim. Gülerim şaşkalozlara.”*¹⁰⁸ Böylelikle Yunan tarafı Simavi ile görüşmemiştir.

28 Şubat 1953’te Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İş birliği Antlaşması Ankara’da imzalandı.¹⁰⁹ Üç ülke Balkanlarda bir ittifak oluşturmuştu. Simavi’nin 24 Eylül 1953 tarihli “Türk Kıbrıs” adlı yazısında Türkiye ve Yunanistan İkinci Balkan Paktına doğru ilerlerken düşüncesi şu şekildedir: *“Türkiye ile Yunanistan arasında şu Kıbrıs meselesi halledilmedikçe bir dostluk mevzuubahis olamaz. Bunu Köprülü’ye de söyledim. Papagos’a da bildirdim. Bütün Türk efkârı umumiyesi de böyle düşünüyor. Gelgelelim anlayan nerede?”*¹¹⁰

Simavi 1948’de başlattığı Kıbrıs’ın Türkiye’ye ait olduğu tezinden yaklaşık beş yıl geçmişti. Simavi ısrarla tezini Hükümetlere kabul ettirmeye çalışmasına rağmen, Hükümetlerin Kıbrıs konusundaki sessizlikleri devam ediyordu. Ancak Simavi’nin tezini muhalefet partisi CHP de savunmaya başlamıştır. 21 Ekim 1953’te “İktidarın Kanaatı” adlı yazısında Kasım Gülek vasıtası ile muhalefetin Kıbrıs konusundaki düşüncesinin, Kıbrıs’ın sahibinin Türkiye olduğunun öğrenildiğini belirtmiştir. Simavi, şimdiye kadar hiçbir şey söylemeyen iktidarın artık söyleyeceği beklentisi içindedir. Ama ironi yaparak yine yanıldığını şu şekilde ifade etmiştir; *“İktidara gelince, şimdiye kadar hiçbir şey söylenmedi. Ben kendi hesabıma Antalya’da başlayan seçim mücadelesinde birçok Bakanın konuşacağını ve bunların arasında Fuat Köprülü’nün de bulunduğunu gazetelerde okuduğum zaman: ‘Nihayet Kıbrıs meselesi hakkında hükümetin görüşü artık ifade bulacak’ dedim. Köprülü Antalya’da ‘Kıbrıs bizimdir’ diyecek yerde mutadı veçhile lâfi o kadar ağızda geveledi ki... hani bu adanın Rum olduğunu ifade etseydi kimse hayret etmeyecekti.”*¹¹¹ Bu sözlerle Simavi yine Dışişleri Bakanı Köprülü’yü ağır bir şekilde eleştirmiştir. Bu ve benzeri birçok eleştiri onu en sonunda 28 Ekim 1953’te Ağır Ceza Mahkemesine götürecekti.¹¹²

5. Köprülü ile Mahkemesi

10 Eylül 1953’te Köprülü’nün Simavi’yi dava edeceği haberi basında verilmiştir. Davanın konusu, Köprülü’nün şahsına ve Vekâletin manevi şahsiyetine tecavüzkâr bir dil kullanması olarak gösterilmiştir.¹¹³ Simavi Köprülü’nün yönetimindeki Hariciye Vekâletini ve Köprülü’nün şahsını birçok kez ağır şekilde eleştirmiş, Köprülü’yü beceriksizlikle ve kandırılmakla suçlamıştı.

Simavi Köprülü’nün kendisini mahkemeye vermesi ile ilgili düşüncelerini, 11 Eylül 1953’te “Hodri Meydan” isimli yazısı ile açıklamıştır. Simavi şöyle demektedir: *“Ne yalan söyleyeyim*

¹⁰⁸ Bil, *age*, s. 72.

¹⁰⁹ Melek Fırat, “1945–1960 Yunanistan’la İlişkiler”, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Ed. Baskın Oran, C. I, İletişim Yayınları, İstanbul 2009 s. 589.

¹¹⁰ Sedat Simavi, “Türk Kıbrıs”, *Hürriyet*, 24 Eylül 1953, s. 1.

¹¹¹ Sedat Simavi, “İktidarın Kanaatı”, *Hürriyet*, 21 Ekim 1953, s. 1.

¹¹² Bu duruma birkaç örnek için bkz. Sedat Simavi, “Türk Hariciye Siyaseti”, *Hürriyet*, 21 Aralık 1952, s. 1. Yine bir başka yazısında şöyle demektedir; *“Yunanlıların bu son hareketi bir daha göstermiştir ki Kıbrıs meselesi sadece, Fuat Köprülü’yü kandırmakla halledilemez.”* Bkz. Sedat Simavi, “Sudan Krallığı ve Kıbrıs”, *Hürriyet*, 07 Temmuz 1952, s. 1.

¹¹³ “F. Köprülü S. Simavi’yi Dava Ediyor”, *Milliyet*, 10 Eylül 1953, s. 1.

ben bu havadise çok sevindim. Sevindim, çünkü bundan sonra Türk hariciyesinin ne derece kötü işlediğini Türk adliyesi de öğrenecek. Ben mahkûm bile olsam mahkeme zabıtları devletin arşivinde bir vesika olarak gelecek nesillerin tetkikine intikal edecek.”¹¹⁴ Simavi yazısının devamında Köprülü'yü eleştirmesinin nedenlerinden bahsetmiştir. Bu nedenlerden en öne çıkan Köprülü'nün Yunanlıların hatırı için İstanbul'un Fethinin 500. yılının kutlanmamasını göstermiştir.¹¹⁵ Simavi yazısını şu ifadelerle bitirmiştir: “Kıbrıs'ın Türk olduğunu iddia ettim. Bu zatın işine gelmedi. Bugün olmasa yarın elbette beni mahkemeye verecekti. İşte verdi. Hodri Meydan...”¹¹⁶

17 Eylül'de Sedat Simavi'nin ve gazetenin Neşriyat Müdürü Semih Tiryakioğlu'nun ifadeleri alınmıştır.¹¹⁷ Neşriyat müdürünün bu yazıları Simavi'nin emri ile yayınladığı anlaşıldığından hakkında men'i muhakeme kararı verilmiştir. Simavi'nin dosyası 3 Ekim 1953'te Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.¹¹⁸

Simavi Köprülü ile arasındaki mahkeme için 15 Ekim 1953'te “Davam” adlı yazısında şöyle demektedir; “Şu tarihin garip cilvesine bakın ki Kıbrıs'ın Türk olduğunu ispat etmek benim gibi naçiz bir adama düşecek.”¹¹⁹ Mahkemeye 28 Eylül 1953 tarihinde İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başlandı. Ancak kalabalık bir izleyici kitlesinin olması ve salonun yetersizliği nedeniyle duruşmaya 1. Ağır Ceza Mahkemesinde bakılabildi.¹²⁰ Simavi mahkemede yazılarının Türkiye Devleti ile yabancı devletlerarasındaki ilişkileri bozacak mahiyette olduğu ve Hariciye Vekâletini alenen küçük düşürücü olduğu ile suçlandı.¹²¹

Bu arada Simavi mahkemenin olduğu günlerde hastadır. Ama yine de mahkemeye gelmiştir. Avukatları Simavi'nin hasta olduğunu vareste tutulabileceği yani gelmesine gerek olmadığı bir mahkemeye sevkini talep etmiştir. Bu talep kabul görmemiştir. Yine Simavi'nin hasta olması nedeniyle mahkemenin çabuk sonuçlanması talebinde de bulunmuşlardır. Mahkemede Simavi, yabancı devletlerle, Türkiye'nin kurmaya çalıştığı ilişkileri bozmakla suçlanmıştır. Simavi savunmasında kimseye hakaret etmediğini, Türk Hariciyesini küçük düşürmediğini, Türkiye'nin yabancı devletlerle kurmaya çalıştığı ilişkilerin daima tek taraflı olduğunu, kendisinin bunu eleştirdiğini belirtmiştir.¹²²

Zincirkıran mahkeme gününü şöyle anlatmaktadır; “Felçli, rahat konuşamayan, hasta bir gazetecinin suçlu parmaklıkları arkasında yüce bir mahkemenin karşısına çıkarılmasının, onun sağlığının nasıl olumsuz etkileyebileceğini düşünebiliyor musunuz? En büyük korkumuz Sedat Bey'in ilk celsede tevkif edilmesiydi. Çok şükür bu yapılmadı. Dava büyük ilgi gördü. Her taraftan vatandaşlar gelmiş, davayı izlemek istemişti. Halk ona büyük destek veriyordu. Sedat Bey gene yazmaya devam ediyordu. Gazete de yüz yetmiş bin –iki yüz bin arasında satıyordu.”¹²³

Muhalefet partisi CHP Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğunu beyan etmeye başlamıştı. 22 Kasım 1953'te İstanbul'da CHP Ocak kongresinde, Hürriyet gazetesi Kıbrıs davasındaki hassasiyeti

¹¹⁴ Sedat Simavi, “Hodri Meydan”, *Hürriyet*, 11 Eylül 1953, s. 1.

¹¹⁵ İstanbul'un Fethinin 500. Yıl Kutlamaları sönük bir şekilde geçmiştir. Bu durum hakkında ayrıntılı izahat için; Bkz. Baş, *agt*, s. 100-105.

¹¹⁶ Sedat Simavi, “Hodri Meydan”, *Hürriyet*, 11 Eylül 1953, s. 1

¹¹⁷ “Sedad Simavinin İfadesi Alındı.”, *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1953, s. 2.

¹¹⁸ “Sedad Simavi Ağır Cezaya Verildi.” *Cumhuriyet*, 04 Ekim 1953, s. 1.

¹¹⁹ Sedat Simavi, “Davam”, *Hürriyet*, 15 Ekim 1953, s. 1.

¹²⁰ “Fuad Köprülünün Sedat Simavî Aleyhine Açtığı Davaya Dün Başlandı.” *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1953, s. 2.

¹²¹ “Sedad Simavinin Duruşmasına Dün Başlandı.”, *Milliyet*, 29 Ekim 1953, s. 7.

¹²² “Fuad Köprülünün Sedat Simavî Aleyhine Açtığı Davaya Dün Başlandı.” *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1953, s. 2.

¹²³ Zincirkıran, *age*, s. 47.

nedeniyle takdirle anılmıştır. Simavi'ye millî davalardaki hassasiyeti ve Türk Kıbrıs Adası hakkında da örnek teşkil edecek, halkın hislerine tercüman olan neşriyatları için teşekkür telgrafi çekilmesi teklif edilmiştir. Bu teklif kongrede alkışlarla kabul edilmiştir.¹²⁴

Sedat Simavi ve Köprülü arasındaki mahkemeye 28 Kasım 1953 tarihinde devam edilmiştir. Bu duruşmada mahkeme karar için 23 Aralık tarihine kalmıştır.¹²⁵ Ancak Sedat Simavi 11 Aralık 1953'te vefat etmiştir. Zincirkıran'a göre, Simavi yaşasaydı mutlaka mahkûm olacak, Kıbrıs için hapis yatacağı.¹²⁶ Simavi'nin üç savunma avukatından biri olan Hikmet Bil, bu dava için şu yorumu yapmıştır; *"O mahkemenin celseleri ve dosyası Türk siyasi tarihinin kuşkusuz en ilginç belgeleri ile doludur."*¹²⁷

6. Vefatı

Sedat Simavi 1948 yılında Hürriyet gazetesini kurduktan sonra sağlığı giderek bozulmuştu. Damar sertliği hastalığı vardı. Aslında daha 52 yaşındaydı. Ama sahip olduğu her şeyi yoktan var eden bir insan olduğu için yıpranmış ve yorulmuştu. 1950 yazı itibarı ile doktorlar ciddi bir tedaviye ihtiyacı olduğunu Avrupa'ya gidip tedavi olmasını önermişlerdi. Tedavilere rağmen Simavi'nin sağlığı giderek daha kötü bir hâl almıştı. Bu durumda bile çalışmaya devam etmişti.¹²⁸ Köprülü ile olan dava sürerken Sedat Simavi'nin sağlık durumu daha da kötüleşmiş,¹²⁹ 11 Aralık 1953'te Kanlıcadaki evinde saat 20.05'te de vefat etmişti.¹³⁰

Simavi son anlarında dahi Kıbrıs'ı düşünmüştür. Ölüm yatağında iken en son sorduğu soru şu olmuştur; *"Kıbrıs'ta bir Türk bankası açılacaktı müsaade etmişler mi?"*¹³¹ Onu mahkemede savunan avukatlarından Hikmet Bil, Simavi'nin 13 Aralık'taki cenaze töreni için şöyle demiştir; *"Sokaklar insan almadı. Sedat Simavi aramızdan ayrılmıştı ama onun Kıbrıs davası artık milletin olmuştu. Kök tutmuştu. Dolup taşan İstanbul sokakları bunun en güzel kanıtıydı."*¹³²

Simavi'nin çalışma arkadaşı Necati Zincirkıran Simavi'nin ölümü ile ilgili şöyle demiştir; *"Hürriyet'in kurucusu ve başyazarı Sedat Simavi'nin ölümü Kıbrıs yüzünden oldu. O, gerçek bir Kıbrıs şehidi'dir. Ben, bu olayın yakın tanıklarından biriyim. Bu nedenle Kıbrıslılar, Batı Trakyalılar, İstanköy ve Rodoslular için Sedat Simavi adı çok büyüktür. Oralarda adı erkek çocuklara verilmiştir, adına okullar yaptırılmış, caddeler açılmıştır."*¹³³

12 Aralık 1953 tarihli Hürriyet gazetesi Sedat Simavi'nin büyük bir resmi ve altında "Vasiyet" başlığı ile Simavi'nin şu sözlerine yer vermiştir; *"Ben Oniki Adalarımızın ve Kıbrıs'ın Türklüğünü iddia etmekten asla vazgeçmem. Bu dâvayı ömrüm boyunca müdafaa edeceğim. Taki yeşil Kıbrıs'a ve Oniki Adalarımıza şanlı Türk bayrağı dikilinceye kadar... Bu dâva benim çocuklarıma bırakacağım en kıymetli mirasımdır. (...)"*¹³⁴

¹²⁴ "Kıbrıs Dâvasında Hürriyet'in Hassasiyeti Takdirle Anıldı.", *Hürriyet*, 23 Kasım 1953, s. 1.

¹²⁵ Bu duruşmanın ayrıntılı izahatı için bkz. "Sedat Simavi- F. Köprülü Dâvası", *Hürriyet*, 28 Kasım 1953, s. 4.

¹²⁶ Zincirkıran, *age*, s. 48.

¹²⁷ Bil, *age*, s. 73. Bu duruma bir örnek; Hikmet Bil, İsmet İnönü'nün bile kendisini Ankara'daki evine çağırarak mahkemeye sunması için çeşitli belgeler verdiği belirtmiştir. Bil, *age*, s. 74.

¹²⁸ Bil, *age*, s. 33.

¹²⁹ Zincirkıran, *age*, s. 48.

¹³⁰ "Sedat Simavi Dün Akşam Vefat Etti.", *Milliyet*, 12 Aralık 1953, s. 1.

¹³¹ Hikmet Feridun Es, "Son Anları", *Hürriyet*, 12 Aralık 1953, s. 1.

¹³² Bil, *age*, s. 77.

¹³³ Zincirkıran, *age*, s. 38.

¹³⁴ "Vasiyet", *Hürriyet*, 12 Aralık 1953, s. 1. Yine haberin devamında Hürriyet gazetesi Simavi'nin davasına sahip çıkıp devam ettireceğini şu sözlerle belirtmiştir: *"HÜRRİYET... kurucusunun benimsediği ve mücadele ettiği bu dâvadan ayrılmayacak, onun izinde daima yürüyecektir."* *age*, s. 1.

Yunanistan 16 Ağustos 1954'te Kıbrıs Adası için resmen Birleşmiş Milletlere başvurdu.¹³⁵ Simavi'nin öngörüsü vefatından yaklaşık sekiz ay sonra gerçekleşmişti. Fakat bu kez Türkiye'deki Hükümet Kıbrıs konusunu gündemine taşıyacaktı. 1954 Ağustos'u itibarıyla Simavi'nin istediği olmuş, Kıbrıs artık Türkiye'nin resmi olarak meselesidir.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sonrası kolonyalizmin artık sona ereceğinin belli olduğu ortamda, bu durum gözlerin Kıbrıs'a çevrilmesine ve Kıbrıs'ın geleceğinin merak konusu olmasına sebep olmuştu. Bu dönemde Kıbrıslı Rumlar Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için eylemlerini arttırmıştı. Yunanistan bu eylemlere güçlü bir şekilde destek veremese de yine de çeşitli şekillerde Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını dile getirmekten geri kalmamıştır. Fakat Türk Hükümetleri, SSCB'ye karşı bir an önce Batı Bloku ile bütünleşmek amacından dolayı sessizdir. Konuya "Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesi yoktur" şeklinde yaklaşmışlardır. Ancak Türk kamuoyu böyle düşünmemiş, Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğu Türk basınında giderek artan bir şekilde yer almıştır. Bu işin kahramanı ve önderi ise Gazeteci Sedat Simavi olmuştur. Sedat Simavi, 1 Mayıs 1948'de Hürriyet gazetesini kurduktan sonra, vefat ettiği 11 Aralık 1953'e kadar Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğu tezini savunmuş, Hükümetlerin sessizliğini eleştirmiştir. Dönemin en çok satan gazetesi Hürriyet'te sürekli yazıları ve çeşitli eylemleri ile Kıbrıs konusunu Türkiye'nin gündemine taşımıştır.

1950'li yıllarda Türkiye'de Kıbrıs denilince akla Sedat Simavi gelmeye başlamıştır. Simavi sahibi olduğu Hürriyet gazetesine Kıbrıs'ı yakından takip ettirmiştir. Kıbrıs ile haber iletişimini oluşturmuş, Kıbrıs Türk nüfusunun sesi olmuştur. Onun Hürriyet'teki yazıları sayesinde Türkiye'de halk, Kıbrıs konusuna sahip çıkmış, Kıbrıs için yapılan toplantı ve gösterilere yoğun ilgi göstermiştir.

Türk basınına dürüstlük olarak Batı'nın ilerisinde gören Simavi, gazetecilerin fikirlerinden geri adım atmadığı ve kalemini satmadığı sürece politikacıların fikirlerini değiştirebileceğine inanmış, basın özgürlüğünün kaybedilmesinin ülkenin başına felaketler getireceğini belirtmiştir. Bu konuda gazetecilerin basın hürriyetinden vazgeçmediği sürece idarecilerin yanlış düşüncelerini değiştirmek zorunda kalacağını savunmuştur. Bakıldığında bu durumu kendisi bizzat Kıbrıs konusunda göstermiştir. Bu araştırmada bahsedildiği gibi Yunan tarafı Simavi ile görüşmek istemiştir. Muhtemelen onu davası konusunda bir şekilde yumuşatmak isteyeceklerdi. Simavi Yunanlılarla görüşmemiştir. Ayrıca Türkiye'deki Hükümetlerden ve basından da ağır eleştiriler almıştır. Ancak Simavi Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğunu, Türk Hariciyesinin kötü yönetildiğini savunmaktan ve eleştirilerinden vazgeçmemiş, bu eleştiriler onun Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmasına yol açmış ve Simavi mahkeme sürecinde vefat etmiştir.

Vefat ettiği günlerde fitilini Simavi'nin yaktığı Kıbrıs konusunda Türkiye'de patlamaya hazır bir kamuoyu oluşmuştu. 16 Ağustos 1954'te Yunanistan Kıbrıs için Birleşmiş Milletlere resmen başvurunca Simavi'nin, vefatından sekiz ay sonra haklılığı ortaya çıktı. Bu durum Türkiye'deki Hükümetin de Kıbrıs'ı gündemine taşımasına yol açtı. Böylece Türk Hükümeti, Türk kamuoyu ile aynı paralele geldi. Kıbrıs 1954 Ağustos'u itibarıyla artık her düzlemde Türkiye'nin millî bir meselesi oldu. Kıbrıs'ın Türkiye'nin gündemine taşınması ve millî bir davaya dönüşmesi sürecinde Gazeteci Sedat Simavi de bu sürecin sembol isimlerinden biri oldu.

¹³⁵ Yunanistan'ın Birleşmiş Milletlere resmi başvurusu, Kıbrıs'ın kendi kaderini kendi tayin etmesi şeklindedir. Bkz. Hüseyin Bağcı, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, ODTÜ Yayınları, Ankara 2007, s. 106.

Kaynakça

A. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

- BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu: 124. 886. 14.
BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 887. 03
BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu: 102. 634. 7.
BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu:102.635.8.
BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 886. 18.
BCA, Fon Kodu: 030.10.00.00, Yer Kodu 124. 886. 19.
BCA, Fon Kodu: 030.01.00.00, Yer Kodu: 102.635.5.

B. TBMM Tutanak Dergisi

- TBMM TD, D: 8, C: 6, İ: 85, 13.10.1947.
TBMM TD, D: 8, C: 12, İ: 73, 18.06.1948
TBMM TD, D: 8, C: 15, İ: 36, 24.01.1949.
TBMM TD, D: 8, C: 23, İ: 33, 23.01.1950.
TBMM TD, D: 9, C: 1, İ: 3, 29.05.1950.

C. Kitap, Makale, Bildiri, Tez Türünden Eserler

- ALASYA, H. Fikret, “Tarihi Perspektiften Kıbrıs Meselesi”, *Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu (Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 8-9 Mart 1990)*, TTK Basımevi, Ankara 1995, 229- 253.
- ARMAOĞLU, Fahir H., “1955 Yılında Kıbrıs Meselesinde Türk Hükümeti ve Türk Kamuoyu, *Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, Temmuz 1959, s. 57- 86.
- BAĞCI, Hüseyin, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, ODTÜ Yayınları, Ankara 2007.
- BAŞ, Ramazan, “II. Dünya Savaşı Yıllarında ve Sonrasında Türk- Yunan İlişkilerinde Dostluk Örnekleri (1939- 1945)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD*, Isparta 2015.
- BİL, Hikmet, *Kıbrıs Olayı ve İçyüzü*, İtimat Kitabevi, İstanbul 1976.
- CLOGG, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev: Dilek Şendil, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- COŞKUN, Yasin, “1950'ler ve 60'larda Kıbrıs Sorunu ve Türk-İngiliz Politikaları”, *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl: 11, S. XXXIV, Haziran 2018, s. 853- 868.
- ERKSAN, Metin, *Mare Nostrum Bizim Deniz Yunan Sorunu*, Hil Yayın, İstanbul 1999.
- FIRAT, Melek, “1945–1960 Yunanistan'la İlişkiler”, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Ed. Baskın Oran, C. I, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.
- GÖKMAN, Muzaffer, *Sedat Simavi Hayatı ve Eserleri*, Apa Basımevi, İstanbul 1970.
- GÜREL, Şükrü S., *Tarihsel Boyut İçinde Türk- Yunan İlişkileri (1821- 1993)*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1993.

- HATİPOĞLU, M. Murat, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923- 1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997.
- KALELİOĞLU, Oğuz, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2009.
- KESER, Ulvi, “Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 2, S. 3, 2006, s. 114- 147.
- MANİSALI, Erol, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Yeni Gün Yayıncılık, İstanbul 2000.
- OĞUZHAN, Esra, *Sedat Simavi'nin Türk Basın ve Basım Faaliyetleri*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011.
- ÖZCAN, Azmi, “Saffet Mehmed Esad Paşa”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. XXXV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s. 467- 469.
- ÖZTÜRK, Kâzım, *Türkiye Cumhuriyetleri Hükümetleri ve programları*, Ak Yayınları, İstanbul 1968.
- SAKINMAZ, Şenol Koray, *Kıbrıs Tüneli*, C. 1, Akademi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007.
- SAKİN, Serdar – DOKUYAN, Sabit, *Kıbrıs ve 6-7 Eylül Olayları (Menderes ve Zorlu'nun Tarihi Sınırı)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2007.
- SERTER, Vehbi Zeki, “Kıbrıs'ta 15 Temmuz 1974'te Düzenlenen Rum-Yunan Askeri Darbesi ve Mutlu Barış Harekâtı'nın Başlaması (20 Temmuz 1974)”, Üçüncü Askeri Tarih Semineri, Gnkur. Basımevi, Ankara 1986, s. 341- 376.
- TOPUZ, Hıfzı, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2018.
- UÇKAN, Rafet, “Kıbrıs Meselesinin Türk Basımına Yansıması: Hürriyet Gazetesi ve Sedat Simavi Örneği”, 8. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, (25-27 Nisan 2012), Ed. Naciye Doratlı, C. 1, Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Gazimağusa 2013, s. 257-278.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. 3, Kısım 1, TTK Yayınları, Ankara 2009.
- ZİNCİRKIRAN, Necati, *Olaylar, Anılar ve Gerçekler*, Pilon Yayınları, İstanbul 2007.
- D. Gazete Makaleleri**
- DEMİRKENT, Nezhik, “Sedat Simavi'nin İzinde”, 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980.
- ES, Hikmet Feridun, “Son Anları”, *Hürriyet*, 12 Aralık 1953.
- GÜRELİ, Nail, “Bir Büyük Adam Yedi Büyük Ödül”, 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980.
- ÖZTİN, Tahsin, “Sedat Simavi Denince”, 8. *Gün Dergisi*, 7 Aralık 1980.
- SİMAVİ, Sedat, “Adnan Menderes'in Muvaffakiyeti”, *Hürriyet*, 04 Mayıs 1952.
- SİMAVİ, Sedat, “Dostluk”, *Hürriyet*, 09 Aralık 1952.
- SİMAVİ, Sedat, “Hürriyet Dört Yaşında”, *Hürriyet*, 01.01.1951.
- SİMAVİ, Sedat Simavi, “Türk Kıbrıs”, *Hürriyet*, 24 Eylül 1953.
- SİMAVİ, Sedat, “Bir Ziyaret Münasebetiyle”, *Hürriyet*, 18 Haziran 1952.
- SİMAVİ, Sedat, “Bu Nasıl Dostluk”, *Hürriyet*, 13 Temmuz 1952.
- SİMAVİ, Sedat, “Davam”, *Hürriyet*, 01 Eylül 1953.

- SİMAVİ, Sedat, “Hangimiz Aldanmışız”, *Hürriyet*, 10.05.1952,
SİMAVİ, Sedat, “Hodri Meydan”, *Hürriyet*, 11 Eylül 1953.
SİMAVİ, Sedat, “İktidarın Kanaati”, *Hürriyet*, 21 Ekim1953.
SİMAVİ, Sedat, “Makarios’a Cevap”, *Hürriyet*, 23 Ekim 1953.
SİMAVİ, Sedat, “Mebuslarımızla Bir Hasbihal”, *Hürriyet*, 15 Ağustos 1952.
SİMAVİ, Sedat, “Sudan Krallığı ve Kıbrıs”, *Hürriyet*, 07 Temmuz 1952.
SİMAVİ, Sedat, “Türk Hariciye Siyaseti”, *Hürriyet*, 21 Aralık 1952.
SİMAVİ, Sedat, “Yeni Kabine”, *Hürriyet*, 30.05.1950.
SİMAVİ, Sedat, “Yine Türk Kıbrıs”, *Hürriyet*, 25.02.1951.

E. Gazete Yazıları

- “Bütçe Komisyonunda Sadak’ın Dünkü izahatı”, *Cumhuriyet*, 05 Ocak 1950.
“Dış İşleri Bakanımızın Şehrimizdeki Demeci”, *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1949
“F. Köprülünün Dış Siyasete Dair İzahatı”, *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1950.
“Fuad Köprülünün Sedat Simavî Aleyhine Açtığı Davaya Dün Başlandı.” *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1953.
“F. Köprülü S. Simavi’yi Dava Ediyor”, *Milliyet*, 10 Eylül 1953.
“İbret Aynası”, *Milliyet*, 28 Haziran 1953.
“Kıbrıs Adası İçin Dün Ankara’da Yapılan Miting”, *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1948.
“Kıbrıs Dâvasında Hürriyet’in Hassasiyeti Takdirle Anıldı.”, *Hürriyet*, 23 Kasım 1953.
“Kıbrıstaki Kaynaşma Devam Etmemelidir”, *Yeni İstanbul*, 18 Aralık 1949.
“Sedad Simavi Ağır Cezaya Verildi.”, *Cumhuriyet*, 04 Ekim1953.
“Sedad Simavinin İfadesi Alındı.”, *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1953.
“Sedad Simavi Dün Akşam Vefat Etti.”, *Milliyet*, 12 Aralık 1953.
“Sedad Simavi- F. Köprülü Dâvası”, *Hürriyet*, 28 Kasım 1953.
“Sedad Simavinin Duruşmasına Dün Başlandı.”, *Milliyet*, 29 Ekim 1953.
“Vasiyet”, *Hürriyet*, 12 Aralık 1953.
“Yeni Sfenks”, *Cumhuriyet*, 07 Şubat1952.

F. İnternet Kaynakları

- <https://www.tgc.org.tr/kurumsal/tarihce.html> (E.T. 10.12.2020)
<https://www.yeniduzen.com/girne-de-iki-caddenin-isimleri-degistirildi-131069h.htm> (E.T. 01.01.2021)
<https://www.kibrisgazetesi.com/bilmeyenler-icin-sedat-simavi-kimdir-makale,12292.html> (E.T. 06.01. 2021)

Summary

The main purpose of this research is to examine the role of Sedat Simavi in the transformation of Cyprus into a national cause for the Republic of Turkey. Sedat Simavi, one of the leading figures in the history of the Turkish press, founded the newspaper Hürriyet on May 1, 1948, and was closely interested in the island of Cyprus until his death on December 11, 1953, and claimed that the island belongs to Turkey.

After the Second World War, it was clear that colonialism would come to an end. This situation caused eyes to turn to Cyprus and to wonder about the future of Cyprus. Although England announced that it would not leave the island during this period, Greek Cypriots increased their actions for the annexation of Cyprus to Greece. Greece could not strongly support these actions due to the civil war between 1946-1949 after the Second World War. However, after the civil war that Greece experienced, especially after 1950, it defended the annexation of Cyprus to Greece in various ways.

The Turkish Governments, on the other hand, did not express an opinion on the Cyprus issue due to various reasons such as integrating with the Western Bloc against the USSR, maintaining good relations with Greece, and eventually establishing a defense pact in the Balkans, so they preferred to remain silent. However, the Turkish public did not think like the official organs of Turkey. The thesis that Cyprus belongs to Turkey has been increasingly featured in the Turkish press. The hero and leader of this situation has been Journalist Sedat Simavi.

Today, Sedat Simavi's name has been given to places such as streets and schools in the Turkish Republic of Northern Cyprus and his memory has been tried to be kept alive. Many people know him as a Cypriot, both for this reason and because of his interest in Cyprus. However, Sedat Simavi is not Cypriot; He was born in Istanbul in 1896. After graduating from Galatasaray High School, he started making cartoons. Sedat Simavi continued his journalism career, which he started as a cartoonist, by publishing the weekly humor magazine Hande in June 1916, the first magazine he published as a concessionaire. Sedat Simavi had 58 press privileges until 1948. He reflected the experience of these 58 jobs in the Hürriyet newspaper, which will be his last job. On May 1, 1948, Hürriyet newspaper became the best-selling newspaper in Turkey, just a few months after its debut.

In the first years, the editorials of Hürriyet newspaper were written by Sedat Simavi himself. It was certain that these articles brought excitement to the newspaper. The most important subject in Simavi's writings was Cyprus. Sedat Simavi's interest in Cyprus is mostly related to his past experiences and nationalist personality. He had seen how Rhodes and the Dodecanese Islands were left to Greece by the western states. He thought the same would happen for Cyprus. In the summer of 1950, he went to the island of Cyprus and visited the Turkish Cypriots. The island was deeply saddened by the pressure exerted by the Greek Cypriots on the Turks and declared that he would defend the Turkish Cypriots until his death in the summer of 1950.

Thanks to his articles in Hürriyet newspaper, he put forward the thesis that the Cyprus Island belongs to Turkey and brought the Cyprus issue to the agenda of Turkey. However, both Necmettin Sadak and Fuad Köprülü, the Turkish Foreign Ministers of the period, similarly; They made the statement that "*There isn't Cyprus issue for Turkey*". Thus, the Turkish Governments continued their policy of being silent on the Cyprus issue. However, Simavi did not remain silent and continued to defend the thesis that Cyprus is a part of Turkey geographically, historically and culturally with his continuous writings.

The Cold War shaped Turkey's policies in this period. Turkey is on the Western Bloc side due to the threat of the USSR. Therefore, Turkey needs the friendship of the USA and Britain. It also wants to benefit from the aid provided by the United States to the allies. As the implementation of these Cold War policies, Turkey maintains its silence on Cyprus so that its policies to benefit from Marshall aids, NATO membership, and the establishment of a Balkan Pact against the USSR in the Balkans are not damaged. In fact, these situations are also valid for Greece. But while Greece maintains its good relations with Turkey, on the other hand, it continues the actions of "*Enosis*", that is, the annexation of Cyprus to Greece, on the Cyprus issue. For example, in February 1951, Greek Prime Minister Venizelos declared in the Greek Parliament that they would not give up on demanding Cyprus. Although this statement of Venizelos was a troublesome situation for the Turkish Foreign Ministry, no response was given in order not to harm the Turkish-Greek relations. The Turkish Government kept its silence, but Sedat Simavi did not remain silent. He continued to defend the thesis that Cyprus belongs to Turkey, thanks to his articles in Hürriyet, this situation became stronger among the Turkish people and many demonstrations and rallies began to be organized. Sedat Simavi started to come to mind when Cyprus was mentioned in Turkey in the 1950s. Simavi had the Hürriyet newspaper, which he owned, followed Cyprus closely. He created the news communication with Cyprus and became the voice of the Turkish Cypriot population. Thanks to his articles in Hürriyet, the people in Turkey took care of the Cyprus issue and showed great interest in the meetings and demonstrations for Cyprus.

Simavi saw the Turkish press as much more honest than the US and European press, believed that politicians could change their minds as long as the journalists did not step back from their ideas and sell their pen, and stated that the loss of press freedom would bring disasters to a country. He argued that as long as the journalists did not give up their freedom of the press, the administrators would have to change their wrong thoughts. Simavi himself demonstrated this theoretical thought in practice on the Cyprus issue.

As mentioned in this research, Greek statesmen wanted to meet with Simavi. They would probably want to discourage him somehow. Simavi did not meet with the Greeks. He has also received heavy criticism from Governments and the press in Turkey. However, Simavi still defended that Cyprus belonged to Turkey and constantly stated that the Turkish Foreign Ministry was very badly managed. He never stopped criticizing Turkey's Minister of Foreign Affairs, Fuad Köprülü.

Finally, he was brought to court by the Minister of Foreign Affairs, Fuad Köprülü. The trial began on September 28, 1953 at the Istanbul 2nd High Criminal Court. A very large audience came to watch the court. When the courtroom did not receive this very large audience, the court was moved to a large hall. Simavi was accused in the court that his writings were of a nature to disrupt the relations between the Turkish State and foreign states and that they had openly humiliated the Ministry of Foreign Affairs.

Meanwhile, Simavi was ill during the days of the court. But he still came to court. After Sedat Simavi founded the newspaper Hürriyet in 1948, his health gradually deteriorated. He had atherosclerosis. In fact, he was only 52 years old. But he was worn out and tired because he was a human being who created everything he had out of nothing. While the case with Fuad Köprülü continued, Sedat Simavi's health condition worsened. He died on December 11, 1953, before the court process was over. Even in his last moments, Simavi thought of Cyprus. His most recent speech while on his death bed was again about Cyprus. Simavi's funeral on 13 December 1953 was so crowded that the streets turned into a flood of people. This situation has also proved that the Turkish people also take care of the Cyprus issue, which Simavi defended.

The fact that Sedat Simavi was tried in the High Criminal Court because of Cyprus, attended the court as an illness, and his illness progressed and died during the court process made him a Cyprus hero for many. For this reason, the name Sedat Simavi is very important for Cypriots, Western Thracians, Kos and Rhodesians. Many boys born there were named Sedat. Many schools and streets are named after Sedat Simavi. Simavi bequeathed to both his sons and the Hürriyet newspaper to defend the Cyprus issue.

In the issue of Cyprus, whose fuse was lit by Simavi on the days of his death, an explosive public opinion had formed in Turkey. When Greece officially applied to the United Nations for Cyprus on August 16, 1954, Simavi was justified eight months after his death. This situation led the Turkish Government to bring Cyprus to its agenda. Thus, the Turkish Government came in parallel with the Turkish public opinion. As of August 1954, Cyprus officially became a national issue of Turkey. Journalist Sedat Simavi became one of the symbols of this process in the process of bringing Cyprus to Turkey's agenda and turning it into a national cause.

